

Brüssel, 14.6.2018
COM(2018) 461 final

2018/0244 (CNS)

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS

**ülemeremaade ja -territooriumide Euroopa Liiduga assotsieerimise kohta, sh ühelt poolt
Euroopa Liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahelised suhted
(ÜMTde assotsieerimise otsus)**

{SWD(2018) 337 final} - {SEC(2018) 310 final}

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

• Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

Käesolev ettepanek esitatakse seoses 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistikuga, mida on kirjeldatud komisjoni teatistes Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Tänapäevane eelarve liidu jaoks, mis hoiab, kaitseb ja avardeb võimalusi“¹. Teatistes esitatakse alapealkirja „Naabrus ja maailm“ all ELi välistegevuse programmide peamised prioriteedid ja üldine eelarveraamistik. Üks selline prioriteet on nõukogu otsus, mis käsitleb ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimist Euroopa Liiduga, sealhulgas suhteid ühelt poolt Euroopa Liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahel.

Ülemeremaad ja -territooriumid (edaspidi „ÜMTd“) on olnud Euroopa Liiduga assotsieeritud alates Rooma lepingu jõustumisest. Need 25 saart, mis asuvad Atlandi ookeani, Antarktika, Arktika, Kariibi mere, India ookeani ja Vaikse ookeani piirkonnas,² ei ole suveräänsed riigid, vaid sõltuvad neljast ELi liikmesriigist: Taanist, Prantsusmaast, Ühendkuningriigist ja Madalmaadest.

Käesolevas õigusakti ettepanekus on kohaldamise alguskuupäevaks määratud 1. jaanuar 2021. Ettepanek esitatakse 27 liikmesriigile, sest 29. märtsil 2017 sai Euroopa Ülemkogu Ühendkuningriigilt teate tema kavatsuse kohta astuda välja Euroopa Liidust ja Euratomist Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 50 kohaselt. Seepärast ei ole ettepanek kohaldatav 12 ÜMT suhtes, mis on seotud Ühendkuningriigiga. Ülejäänud 13 ÜMT liiduga assotsieerimine tuleneb põhiseaduslikest suhetest, mida kõnealused piirkonnad omavad kolme liikmesriigiga – Taani, Prantsusmaa ja Madalmaadega.

ÜMTdel on üldiselt laiaulatuslik autonoomia, mis hõlmab selliseid valdkondi nagu majandusküsimused, tööturg, rahvatervis ning sise- ja tolliküsimused. Kaitse- ja välispoliitika jääb tavaliselt liikmesriikide pädevusse. ÜMTd ei ole liidu tolliterritooriumi osa ning jäävad väljapoole siseturu piire. Seetõttu ei kohaldata seal liidu õigusakte. Kuna ÜMTde elanikud on põhiseadusliku seose alusel Euroopa Liidu liikmesriigi kodanikud, on neil sellest tulenevalt ELi kodakondsus.

Nõukogu otsus 2013/755/EL (ÜMTde assotsieerimise otsus)³ reguleerib suhteid ÜMTde (sealhulgas Gröönimaa), liikmesriikide, millega ÜMTd on seotud, ja Euroopa Liidu vahel. Selles kirjeldatakse erisuhteid, mida ÜMTd omavad ELiga „ELi pere“ osana, ja ÜMTde suhtes kohaldatavat spetsiifilist õigusraamistikku. Kehtiva ÜMTde assotsieerimise otsuse peamine rahastamisallikas on 11. Euroopa Arengufond (EAF), mis hõlmab ÜMTde territoriaalsete ja piirkonnaprogrammide programmitööd ja rahastamist, välja arvatud Gröönimaa puhul, mille kohta on võetud vastu ELi eelarvest rahastatav eraldi otsus.

Enne 1982. aastat loeti Gröönimaad Taani kaudu ELi osaks, millest tulenevalt võisid ELi laevad Gröönimaa vetes kala püüda. Seejärel lahkus Gröönimaa EList ja temast sai Gröönimaa lepingu⁴ alusel assotsieerunud ÜMT. Lepingus rõhutati vajadust säilitada tihedad

¹ COM (2018) 98 final, 14.2.2018. COM (2018) 321 final, 2.5.2018.

² Euroopa Liidu toimimise lepingu II lisa.

³ Nõukogu 25. novembri 2013. aasta otsus (EL) 2013/755 ülemeremaade ja -territooriumide Euroopa Liiduga assotsieerimise kohta („ÜMTde assotsieerimise otsus“) (ELT L 344, 19.12.2013, lk 1).

⁴ Leping, millega muudetakse Euroopa ühenduste asutamislepinguid Gröönimaa suhtes (EÜT L 29, 1.2.1985, lk 1).

suhted ELi ja Gröönimaa vahel, pidades eelkõige silmas Gröönimaa arenguvajadusi ja ELi kalapüügiõigusi.

13. märtsil 1984 allkirjastati kalanduskokkulepe⁵. Pärast neljanda kalandusprotokolli vahekokkuvõtte tegemist jõudis Euroopa Ülemkogu 2003. aastal järeldusele, et kokkuleppes tuleks arvesse võtta kalanduse olulisust ja struktuurilisi arenguprobleeme Gröönimaal. ELi, Gröönimaa ja Taani 2006. aasta ühisavalduses⁶ määratleti uue partnerluse ühised eesmärgid. Ühisavaldus moodustas poliitilise aluse nõukogu otsusele 2006/526/EÜ,⁷ millega määrati kindlaks koostööraamistik aastateks 2007–2013. Nõukogu otsus 2014/137/EL⁸ hõlmab nüüd ajavahemikku 2014–2020 ning on kooskõlas ELi, Gröönimaa ja Taani vahelise 2015. aasta ühisavaldusega, milles kinnitatakse pooltevahelisi tihedaid suhteid.

Kehtiv Gröönimaa otsus täiendab ÜMTde assotsieerimise otsust, kuid selles tuuakse välja mõningad erijooned suhetes Gröönimaaga.

Vahearuanes (detsember 2017),⁹ mis käsitleb kümmet välistegevuse rahastamisvahendit, sealhulgas Gröönimaa otsust¹⁰ ja 11. EAFi, mis hõlmab teiste ÜMTdega seotud programmitööd, esitati järeldus, et välistegevuse rahastamisvahendid on eesmärgipärased. Nii aruandes kui ka läbiviidud konsultatsioonides rõhutati siiski vajadust suurema paindlikkuse, lihtsustamise, sidususe ja tulemuslikkuse järele. Seetõttu on esitatud ettepanek luua naabruspoliitika, arengu ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahend, millega lihtsustatakse liidu välistegevuse struktuuri, tuginedes saadud kogemustele.

ÜMTde assotsieerimise otsust ja Gröönimaa otsust ei saa integreerida uut naabruspoliitika, arengu ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendit käsitlevasse õigusakti ega ühtegi muusse õigusakti, mis võetakse vastu seadusandliku tavamenetlusega. Selle põhjuseks on asjaolu, et mõlema puhul kehtib spetsiifiline vastuvõtmise kord: vajalik on nõukogu ühehäälneline otsus, mis võetakse vastu pärast Euroopa Parlamendiga konsulteerimist¹¹. Programmide arvu vähendamiseks tehakse seetõttu ettepanek liita mõlemad otsused üheks otsuseks, mis hakkab hõlmama kõiki ÜMTsid, sealhulgas Gröönimaad.

Peale selle on Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artikkel 203 nii ÜMTde assotsieerimise otsuse kui ka Gröönimaa otsuse õiguslik alus. Pärast EAFi eelarvesse kandmise ettepanekut peaks Gröönimaa ning teiste ülemeremaade ja -territooriumide rahastamine tulema uuest eelarverubriigist 6 „Naabrus ja maailm“.

Uus kõiki ÜMTsid käsitlev seadusandlik akt, mis hõlmab poliitilist ja õigusraamistikku ning reguleerib koostööd, tagab:

⁵ Ühelt poolt Euroopa Majandusühenduse ning teiselt poolt Taani valitsuse ja Gröönimaa kohaliku valitsuse vaheline kalanduskokkulepe (EÜT L 29, 1.1.1985, lk 9).

⁶ Ühelt poolt Euroopa Ühenduse ning teiselt poolt Gröönimaa kohaliku valitsuse ja Taani valitsuse ühisavaldus Euroopa Ühenduse ja Gröönimaa partnerluse kohta (ELT L 208, 29.7.2006, lk 32).

⁷ Nõukogu 17. juuli 2006. aasta otsus (EÜ) 2006/526, mis käsitleb ühelt poolt Euroopa Ühenduse ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahelisi suhteid (ELT L 208, 29.7.2006, lk 28).

⁸ Nõukogu 14. märtsi 2014. aasta otsus (EL) 2014/137, mis käsitleb ühelt poolt Euroopa Liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahelisi suhteid (ELT L 76, 15.3.2014, lk 1).

⁹ Vahearuanne põhineb kümnel komisjoni talituste töödokumendil, millest igaüks käsitleb ühte rahastamisvahendit (vt loetelu allpool oleva lingil); töödokumendid omakorda põhinevad kümnel sõltumatul hindamisel. Kõik dokumendid on kättesaadavad aadressil: https://ec.europa.eu/europeaid/public-consultation-external-financing-instruments-european-union_en.

¹⁰ ELT L 76, 15.3.2014, lk 1.

¹¹ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 203 (ELT C 326, 26.10.2012, lk 1).

- haldamise ühtsuse – kõigi ÜMTde hõlmamine sama rahastamisallikaga (ELi eelarve) loob sünergiat programmitöös ja rakendamisel;
- ühiste eesmärkide konsolideerimise;
- õigusraamistiku lihtsustamise ja sidususe;
- ÜMTde kui rühma suurema nähtavuse.

Kuna mõlemad otsused on leitud olevat „eesmärgipärased“, on juhtpõhimõtteks säilitada see, mis toimib hästi, ja parandada seda, mis pärsib partnerite suutlikkust oma poliitikat ja prioriteete tulemuslikult ellu viia. Teisalt on asjaomased liikmesriigid kindlalt nõudnud praeguse ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise otsuse ülesehituse ja õigustiku säilitamist.

• **Kooskõla poliitikavaldkonnas praegu kehtivate õigusnormidega**

ELi ja ÜMTde assotsieerimise kehtivad eeskirjad ja menetlused on sätestatud 25. novembri 2013. aasta otsuses 2013/755/EL¹² ülemeremaade ja -territooriumide Euroopa Liiduga assotsieerimise kohta. Eeskirjad ja menetlused, mis puudutavad suhteid Gröönimaaga, on sätestatud 14. märtsi 2014. aasta otsuses 2014/137/EL,¹³ mis käsitleb ühelt poolt Euroopa Liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahelisi suhteid.

• **Kooskõla muude liidu tegevuspõhimõtetega**

„Euroopa 2030“¹⁴ pakub välja sihttaseme kõikides poliitikavaldkondades kooskõla tagamiseks seoses energiatõhususega ning selle panusega energiapoliitikasse ja 2030. aasta kliima- ja energiapoliitika raamistikku. Tagatakse ka sidusus Pariisi kliimakokkuleppega.

Euroopa Liidu integreeritud Arktika-poliitika¹⁵ kajastab liidu strateegilist huvi etendada Arktika piirkonnas olulist rolli. Tuginedes varasematele algatustele, põhjendatakse selles liidu poliitikat, milles keskendutakse rahvusvahelise koostöö edendamisele, et reageerida mõjule, mida kliimamuutused Arktika tundlikule keskkonnale avaldavad, ning eelkõige Arktika Euroopa-osa säästva arengu edendamisele ja toetamisele. Gröönimaal Taani Kuningriigi osana on selle poliitika elluviimisel tähtis roll.

Käesoleva ettepaneku alusel rahastatavad meetmed peaksid olema kooskõlas ühise välis- ja julgeolekupoliitika ning hiljuti välja pakutud Euroopa rahutagamisrahastu raames rakendatavate meetmetega. Käesoleva ettepaneku alusel ei tuleks rahastada humanitaarmedeid, kuna neid rahastatakse jätkuvalt humanitaarabi rahastamisvahendi kaudu¹⁶.

Komisjoni ettepanekus mitmeaastase finantsraamistiku kohta aastateks 2021–2027 tehti ettepanek kehtestada kõikides ELi programmides kõrgem kliimameetmete peavoolustamise eesmärk ja seada sihiks, et kliimaeesmärkide saavutamisele oleks suunatud 25 % ELi kulutustest. Käesoleva programmi raames võetavate meetmetega suunatakse eeldatavalt 20 % programmi kogu rahastamispaketist kliimakaitse eesmärkide saavutamisele. Programmi panust üldeesmärgi saavutamisse jälgitakse ELi kliimanäitajate süsteemi abil, lähtudes sobivast üksikasjalikkuse tasemest ning kasutades võimaluse korral täpsemaid meetodeid.

¹² ELT L 344, 19.12.2013, lk 1.

¹³ ELT L 76, 15.3.2014, lk 1.

¹⁴ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Energiatõhusus ning selle panus energiapoliitikasse ja 2030. aasta kliima- ja energiapoliitika raamistikku“ (COM (2014) 520 final).

¹⁵ JOIN (2016) 21.

¹⁶ Ajakohastamisel.

Komisjon esitab jätkuvalt igal aastal teavet kulukohustuste assigneeringute kohta iga-aastase eelarveprojekti kontekstis.

Et rakendada täielikult programmi potentsiaali aidata kaasa kliimaeesmärkide saavutamisele, püüab komisjon asjakohased meetmed välja selgitada programmi ettevalmistamise, rakendamise, läbivaatamise ja hindamise protsesside käigus.

2. ÕIGUSLIK ALUS, SUBSIDIAARSUS JA PROPORTSIONAALSUS

• Õiguslik alus

Ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise otsuse aluseks on ELi toimimise lepingu neljas osa. Assotsieerimise üksikasjalikud eeskirjad ja menetlused sätestatakse ELi toimimise lepingu artikli 203 alusel nõukogu poolt vastu võetud otsustes; nimetatud artiklis nähakse ette, et sellised õigusaktid võetakse vastu seadusandliku erimenetlusega.

Gröönimaa suhtes kohaldatakse ELi toimimise lepingu artikleid 198–204 kooskõlas ELi toimimise lepingule lisatud Gröönimaa suhtes kehtiva erikorra protokolliga nr 34 erisätetega.

• Subsidiaarsus (ainupädevusse mittekuuluva valdkonna puhul)

ELi toimimise lepingu neljanda osa sätetes esitatud üksikasjalikud tingimused tuleb täita liidu tasandil, kuna ÜMTde ja liidu vahelise assotsieerimise, sotsiaalse ja majandusliku arengu ning tihedate majandussidemete eesmärki ei ole võimalik saavutada liikmesriigi tasandi meetmete abil. Peale selle ei saaks liikmesriigid võtta meetmeid seoses ÜMT kaubanduskorraga, kuna ühine kaubanduspoliitika kuulub liidu ainupädevusse (ELi toimimise lepingu viies osa, II jaotis).

Komisjoni seadusandlikus ettepanekus sisalduv ÜMTdega tehtava koostöö suhtes võetav lähenemisviis järgib partnerluse, vastastikuse täiendavuse ja subsidiaarsuse põhimõtteid. Selle kohaselt peaksid ÜMTdele antava ELi finantsabi aluseks olema programmidokumendid, mille eest vastutavad ühiselt ÜMTde pädevad ametiasutused ja komisjon ning milles määratletakse liidu ja ÜMTde vahelised koostööstrateegiad. Kõnealuste koostööstrateegiate aluseks on ÜMTde pädevate asutuste vastu võetud arengueesmärgid, strateegiad ja prioriteedid. Komisjon, ÜMTd ja nendega seotud liikmesriigid teevad meetmete üle otsustamisel tihedat koostööd, järgides täielikult iga partneri institutsionaalset, õiguslikku ja finantspädevust.

Ilma et see piiraks komisjoni eesõigusi, vastutavad koostööstrateegia raames kokku lepitud meetmete rakendamise eest esmajärjekorras ÜMTde ametiasutused. Komisjon vastutab kõnealuste programmide ja projektide üldeeskirjade ja tingimuste kehtestamise eest.

Euroopa Liidu, Gröönimaa ja Taani vaheline partnerlus soodustab käesoleva otsusega kehtestatud eesmärkide ja koostöövaldkondade alast konsulteerimist ja poliitilist dialoogi. Eelkõige määratakse partnerlusega kindlaks raamistik, mis on aluseks laialdasele koostööle ja dialoogile ühist huvi pakkuvates valdkondades.

• Proportsionaalsus

Lähtuvalt ELi toimimise lepingu artiklitest 198 ja 199, tagab assotsieerimine jätkuvalt laiaulatusliku partnerluse, mis hõlmab institutsioonilist raamistikku, kaubanduskokkuleppeid, mitmeid koostöövaldkondi ning aluspõhimõtteid, mis reguleerivad liidu finantsabi andmist ÜMTdele.

Arvestades ÜMTde eripära ja nende erisuhteid ELiga, tagab uus, kõiki ÜMTsid käsitlev seadusandlik akt, mis hõlmab poliitilist ja õigusraamistikku ning reguleerib koostööd, tulemuslikkuse, ühiste eesmärkide konsolideerimise ja sidususe ning ÜMTde kui rühma

suurema nähtavuse. Käesolevas ettepanekus esitatakse lähenemisviis, mis on paindlik ja arvestab iga ÜMT olukorda.

Kui pole märgitud teisiti, kohaldatakse kavandatavas otsuses kooskõla ja tulemuslikkuse huvides naabruspoliitika, arengu ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi (*Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument (NDICI)*)¹⁷ rakendamist, hindamist ja järelevalvet käsitlevaid sätteid.

3. JÄRELHINDAMISE, SIDUSRÜHMADEGA KONSULTEERIMISE JA MÕJU HINDAMISE TULEMUSED

• Praegu kehtivate õigusaktide tagasivaateline hindamine või toimivuse kontroll

Gröönimaa otsuse artiklis 7, mis käsitleb otsuse rakendamist, on sätestatud, et hiljemalt 2018. aasta juuniks tuleb koostada vahearuanne, mis on aluseks otsusega ja selle alusel võetavate meetmetega edaspidi tehtavale tööle. 11. EAFi puhul, mis hõlmab teiste ÜMTdega seotud programmitööd, tuleb tulemuste läbivaatamine läbi viia 2018. aasta lõpuks. Seetõttu kaasati Gröönimaa otsus (2014/137/EL) ja 11. EAF hindamisse koos veel kaheksa välistegevuse rahastamisvahendiga, mille puhul vastavalt ühise rakendusmääruse¹⁸ artiklile 17 tuleb vahearuanne koostada 2017. aasta lõpuks.

Aruandes, mille komisjon võttis vastu 2017. aasta detsembris,¹⁹ hinnati, kas need kümme rahastamisvahendit on endiselt eesmärgipärased, et tagada ELi abi tulemuslik rakendamine. Aruanne koosnes üldanalüüsist ja kümnest komisjoni talituste töödokumendist, milles hinnati iga rahastamisvahendit, tuginedes väliskonsultantide poolt aastatel 2016–2017 läbi viidud hindamistele.

Komisjoni talituste töödokumendis Gröönimaa otsuse kohta²⁰ tõdeti, et otsuse peamine eesmärk säilitada partnerite vahel lähedasi ja püsivaid sidemeid, samas toetades Gröönimaa säästvat arengut, on saavutatud ja otsus teenib jätkuvalt seda eesmärki. Tugev partnerlus ja koostöö Euroopa Liiduga on võimaldanud Gröönimaal suurendada suutlikkust, arendada tugevamaid juhtimis- ja finantssüsteeme ning tugevdada oma haridussüsteemi ja seeläbi ka tööjõudu.

Gröönimaa otsus kavandati nii, et see hõlmaks ja teeniks paremini Euroopa Liiduga sisse seatud partnerluse laiemaid poliitilisi sihte. Seega võimaldab otsus jätkuvalt saavutada 2020. aastaks seatud eesmärgid.

Komisjoni talituste töödokumendis 11. EAFi kohta²¹ esitati järeldus, et rahastamisvahend on asjakohane. See on tõendatud lisaväärtuse ja rahuldava sisemise sidususega tõhus mehhanism. Aruandes leiti, et mõned ÜMTdega seotud rakendamiskorra puudused mõjutavad koostöö tulemuslikkust.

Üldiselt järeldati vahearuandes, et välistegevuse rahastamisvahendid on eesmärgipärased, asjakohased, suures osas kooskõlas ELi eesmärkidega ja partnerriikide vajadustega ning

¹⁷ [NDICI määrus]

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2014. aasta määrus (EL) nr 236/2014, ELT L 77, 14.3.2014, lk 95.

¹⁹ Vahearuanne põhineb kümnel komisjoni talituste töödokumendil, millest igaüks käsitleb ühte rahastamisvahendit (vt loetelu allpool oleva lingil); töödokumendid omakorda põhinevad kümnel sõltumatul hindamisel. Kõik dokumendid on kättesaadavad aadressil: https://ec.europa.eu/europeaid/public-consultation-external-financing-instruments-european-union_en.

²⁰ https://ec.europa.eu/europeaid/mid-term-review-report-external-financing-instruments_en

²¹ https://ec.europa.eu/europeaid/mid-term-review-report-external-financing-instruments_en

piisavalt paindlikud, et toetada ja võimaldada areneva poliitikaraamistiku rakendamist. Leiti, et rahastamisvahendite ja protsesside mitmekesisus kahjustab ELi välistegevuse üldist sidusust ja nähtavust ning et sünergia ja vastastikust täiendavust ei kasutata täielikult ära.

Hindamisel välja toodud poliitiliste ja tegevusalaste sõlmküsimuste lahendamiseks tuleb ELi eelarve välistegevuse rubriigis pöörata rohkem tähelepanu neljale peamisele valdkonnaülesele küsimusele, milleks on paindlikkus, lihtsustamine, sidusus ja tulemuslikkus.

Gröönimaa otsus integreeritakse ÜMTde assotsieerimise otsusesse, mis hakkab hõlmama ka Gröönimaad, ning nii Gröönimaa kui ka teised ÜMTd hakkavad saama rahalisi vahendeid samast ELi eelarve rubriigist. Kahe otsuse liitmine soodustab lihtsustamist, paindlikkust ja sidusust, kuna poliitilised suhted kõigi ÜMTdega ja rahalised vahendid koondatakse ühe õigusakti alla. See rõhutab ja tugevdab ÜMTde eristaatust, suurendab tähelepanu ÜMTde eripäradele võrreldes teiste arengupartneritega ning toob esile asjaolu, et ÜMTdega tehtava koostöö keskmes on nende säästev areng.

• **Konsulteerimine sidusrühmadega**

Suhteid ÜMTdega, sealhulgas Gröönimaaga, arutati 23. veebruaril 2018 Brüsselis toimunud ELi ja ÜMTde 16. foorumi temaatilisel istungjärgul, mis oli pühendatud tegevusele pärast 2020. aastat, ning taustadokumendis, mis käsitleb arutelu 2020. aasta järgse tegevuse teemal ja selle mõju ÜMTdele²² ning mille koostamise tellis ÜMTde ühendus.

Lisaks toimus välistegevuse rahastamisvahendite, sealhulgas Gröönimaa otsuse ja 11. EAFi välishindamise raames 12 nädala vältel avalik konsultatsioon, mis lõppes 3. mail 2017²³. Konsultatsiooni käigus koguti esialgseid sisendeid tulevaste välistegevuse rahastamisvahendite kavandamiseks. Konsulteerimise eesmärgil korraldati i) internetiküsitlus, mis tagasiside andmise hõlbustamiseks sisaldas mõningaid suunavaid küsimusi, ja ii) vahetud kohtumised peamiste sidusrühmadega.

Konsulteerimise käigus tõstatati järgmised teemad.

ÜMTde ühenduse tellitud taustadokumendis toodi esile, et praegune ÜMTde assotsieerimise otsus on ÜMTde arvates üldiselt võimaldanud neil teha märkimisväärsed edusamme ja et see on hea õiguslik vahend, mida ei ole vaja ulatuslikult muuta. ÜMTde ja ELi edasisele koostööle tuleks kasuks keskendumine säästva arengu eesmärkide saavutamisele. Tulevasi suhteid võiks reguleerida eelarvesse kantud eraldi ÜMT-vahendi abil, millega kaasnevad asjakohased eeskirjad ning mis võimaldab lihtsat, paindlikku ja sujuvat programmitööd. EAFi lülitamine ELi eelarvesse oleks tervitatav, kui säiliks teatavad EAFi paindlikkuse omadused. Mõned ÜMTd kutsusid üles rahalist toetust suurendama, arvestades nende geograafilisi eripärasid ja kuulumist ELi perekonda.

Seda seisukohta toetasid liikmesriigid, kes leiavad, et ÜMTde assotsieerimise otsus on ÜMTde ja ELi koostöö õige alus, kuid rakendamises tuleks teha olulisi muudatusi. Samuti tõdeti taustadokumendis, et liikmesriigid pooldavad spetsiaalset eelarvesse kantavat vahendit tingimusel, et sellega kaasnevad sätted on vastuvõetavad, ning täpsemalt, et säilitatakse eelarvetoetuse võimalus ja mitmeaastase kavandamise põhimõte.

Gröönimaa otsuse hindamist käsitleva avaliku konsultatsiooni käigus oldi ühel meelel selles, et otsus on olnud asjakohane ja tulemuslik oma üld- ja erieesmärkide saavutamise seisukohast ning ülemaailmsete ja Arktika-küsimuste teemal valdkonnapoliitika dialoogi hõlbustamise üldpõhimõtte seisukohast. Pärast 2020. aastat antava finantsabi kaalumisel võiks Gröönimaale

²² Aruanne ei ole veel avalik, kuid komisjon on selle heaks kiitnud.

²³ https://ec.europa.eu/europeaid/public-consultation-external-financing-instruments-european-union_en

antava finantsabi kavandamise ja rakendamise menetlused viia vastavusse teiste ÜMTde puhul kohaldatavate EAFi menetlustega. Gröönimaa otsuses nähti väärtuslikku vahendit, mis säilitab ja tihendab tugevaid sidemeid Gröönimaa ja liidu vahel. Selle suhte poliitilised tahud on aastate jooksul märkimisväärselt edasi arenenud.

- **Väliseksperdid**

Vahearuaude ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumentide koostamisel lähtuti Gröönimaa otsuse ja 11. EAFi välishindamisest. Peale selle tellisid ÜMTd väliseksperditelt taustadokumendi, mis käsitleb arutelu 2020. aasta järgse tegevuse teemal ja selle mõju ÜMTdele.

- **Mõjuhindang**

Komisjon viis 2018. aastal läbi mõju hindamise, mis hõlmas kõiki rahastamisvahendeid 2014.–2020. aasta mitmeaastase finantsraamistikku rubriigis „Globaalne Euroopa“. Mõju hindamisel keskenduti olulistele muudatustele, mida kavandatakse välistegevuses seoses 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistikuga. Need muudatused hõlmavad mitme rahastamisvahendi koondamist ühte laiaulatuslikku vahendisse ja EAFi integreerimist ELi eelarvesse.

Analüüsi tulemusena jõuti järeldusele, et EAFi eelarvesse integreerimise eelised ületavad puudusi, kui on täidetud teatavad eeltingimused. Näiteks ei tohiks välistegevuseks eraldatav summa olla väiksem kui EAFi ja teiste välistegevuse rahastamisvahendite summa kokku; EAFi paindlikkus tuleks võimalikult suurel määral säilitada; ning EAFi Aafrika rahutagamisrahastust rahastatavad sõjalised operatsioonid peaksid jätkuma muu eelarvevälise mehhanismi abil.

Samuti tehti mõjuhindangus järeldus, et enamikku rahastamisvahendeid on võimalik ühendada; erandiks on vaid need rahastamisvahendid, millel on väga spetsiifiline õiguslik alus või eesmärk. Ühendada saab arengukoostöö rahastamisvahendi, Euroopa Arengufondi, Euroopa naabruspoliitika rahastamisvahendi, demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahendi, stabiilsuse ja rahu edendamise rahastamisvahendi ning partnerluse rahastamisvahendi. Eraldi peaksid jääma humanitaarabi; ühise välis- ja julgeolekupoliitika eelarve; osa tuumaohutusealasest koostöövahendist; ülemeremaad ja -territooriumid (sh Gröönimaa); liidu kodanikukaitse mehhanism; ühinemiseelse abi rahastamisvahend; ELi humanitaarabi vabatahtlike kava; toetus Küprose türgi kogukonnale; hädaabireserv ja Euroopa rahutagamisrahastu.

Nagu märkis komisjon²⁴ (ja seda seisukohta toetab partneritelt avaliku konsultatsiooni käigus saadud tagasiside), on välistegevuse rahastamisvahendite praegune struktuur liiga keeruline. Mitme rahastamisvahendi koondamine ühte laiaulatuslikku vahendisse annab võimaluse ratsionaliseerida rahastamisvahendite juhtimis- ja järelevalvesüsteeme ning seeläbi vähendada ELi institutsioonide ja liikmesriikide halduskoormust. Lihtsustatud järelevalvesüsteem annab asjaomastele institutsioonidele parema ja terviklikuma ülevaate ELi välistegevuse kuludest.

25. aprillil 2018 kontrollis mõjuhindangut õiguskontrollikomitee, kellelt saadi positiivne arvamus koos kommentaaridega.

²⁴ Eelkõige aruteludokumendis ELi rahanduse tuleviku kohta (juuni 2017) ning komisjoni teatistes Euroopa Parlamendile ja nõukogule, COM (2018) 98 final, 14.2.2018.

- **Lihtsustamine**

Õigusliku struktuuri lihtsustamise eesmärk on vähendada halduskoormust võrreldes praeguste õigusaktidega. Praegu reguleerivad suhteid ÜMTdega ja ÜMTde rahalisi vahendeid (sealhulgas programmitööd ja rakenduseeskirju) neli õigusakti, milleks on i) ÜMTde assotsieerimise otsus, ii) 11. EAFi määrus, iii) Gröönimaa otsus ja iv) ühine rakendusmäärus.

Kavandatava otsusega nähakse ette ühtne õigusakt, mis hõlmab nii poliitilisi aspekte kui ka liidu ja ÜMTde erisuhteid. Otsus sisaldab vajaduse korral erisätteid, mis käsitlevad suhteid Gröönimaaga, ning näeb ette rahaliste vahendite koondamise ELi eelarve ühte rubriiki ja rakenduseeskirjad, mis suures osas järgivad naabruspoliitika, arengu ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi määruse sätteid, tagades sidususe ja lihtsustamise. Vajaduse korral nähakse kavandatava otsusega ÜMTde jaoks ette spetsiifilised lihtsustatud eeskirjad, näiteks seoses programmitööga.

Lisaks sellele tagab EDFi omaduste, näiteks mitmeaastase kavandamise põhimõtte ülekandmine (niivõrd, kui see on võimalik) veelgi lihtsamad ja paindlikumad menetlused, mida varem ei olnud võimalik Gröönimaa puhul kasutada. Seega lihtsustab kavandatav otsus seniste õigusaktide haldamise ja järelevalve struktuuri.

4. MÕJU EELARVELE

Gröönimaa hakkab rahalisi vahendeid saama ELi eelarve rubriigist 6 „Naabrus ja maailm“. Kavatsus kanda ELi eelarvele üle mõned EAFi omadused, nagu mitmeaastase kavandamise põhimõte, lihtsustab Gröönimaale rahaliste vahendite eraldamise kehtivat korda.

Teiste ÜMTde eraldised viiakse EAFist üle eelarverubriiki „Naabrus ja maailm“.

Vastavalt komisjoni teatistele, mis käsitlevad tänapäevast eelarvet liidu jaoks, mis hoiab, kaitseb ja avardeb võimalusi,²⁵ eraldatakse koostööks ÜMTdega rubriigist „Naabrus ja maailm“ 500 miljonit eurot.

Käesoleva otsusega nähakse ette, et ÜMTde assotsieerimiseks eraldatakse kokku 500 000 000 eurot (jooksevhindades). Sellest summast eraldatakse 225 000 000 eurot Gröönimaale ja 225 000 000 eurot muudele ÜMTdele, sealhulgas 159 000 000 eurot territoriaalsete programmide jaoks ja 66 000 000 eurot piirkonnaprogrammide jaoks. Peale selle on kõikidele ÜMTdele, sealhulgas Gröönimaale, ette nähtud 15 000 000 euro suurune piirkondlik rahastamispakett. Lisaks näeb uus otsus ette 22 000 000 eurot tehniliseks abiks ja 13 000 000 eurot kindlaksmääramata assigneeringuteks.

5. MUU TEAVE

- **Rakenduskavad ning järelevalve, hindamise ja aruandluse kord**

Rakendamise, järelevalve, hindamise ja aruandluse kord järgib naabruspoliitika, arengu ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi vastavaid eeskirju, kui otsuses ei ole märgitud teisiti.

²⁵ COM (2018) 98 final, 14.2.2018. COM (2018) 321 final, 2.5.2018.

- **Ettepaneku sätete üksikasjalik selgitus**

ÜMTde assotsieerimise otsuse ja Gröönimaa otsuse ühendamisel ühendatakse ka kõik valdkonnad, mis on sarnased või mille vahel esineb sünergia. Praeguse ÜMTde assotsieerimise otsuse ülesehitus ja enamik sätteid jäävad alles. Vajaduse korral tõstetakse esile liidu ja Gröönimaa vaheliste suhete ja koostöö eripära, nagu eesmärk säilitada lähedased ja püsivad sidemed liidu, Gröönimaa ja Taani vahel; Gröönimaa geostrateegilise positsiooni tunnistamine; valdkonnapoliitika dialoog ja võimalik koostöö Arktika-küsimustes; ning toiduga kindlustatus. Seeläbi säilitatakse Gröönimaa otsuse positiivsed saavutused.

Uue ÜMTde assotsieerimise otsuse ülesehitus peaks olema praeguse otsusega sarnane, s.t säilima peaksid samad poliitika-, kaubandus- ja koostööelemendid. Peamised muudatused hõlmavad järgmist.

- Kavandatavas otsuses võetakse arvesse Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi EList väljaastumise tagajärgi ja asjaolu, et ELi toimimise lepingu neljandas osas sätestatud erikorda Ühendkuningriigi 12 ÜMT suhtes enam ei kohaldata.
- Vormilisest vaatepunktist toimub otsuse teksti ja lisade üldine ajakohastamine, eelkõige selleks, et võtta arvesse kõige hiljutisemaid muudatusi maksu- ja kaubandusalastes õigusaktides.
- Seoses EAFi lülitamisega ELi eelarvesse tunnistatakse kehtiva otsuse IV ja V lisa kehtetuks. Peale selle on käesolevasse otsusesse integreeritud I lisa isoleeritud ÜMTde kohta. III lisa, mis käsitleb Euroopa Investeeringispanga omavahendite haldamist, tunnistatakse kehtetuks.
- Nende sätete lisandumine ja ajakohastamine, mis käsitlevad praegust olukorda suhetes Gröönimaaga: artikkel 3 (eesmärgid, põhimõtted ja väärtused), artikkel 5 (ühishuvid, vastastikune täiendavus ja prioriteedid), artikkel 13 (dialoogi juhtpõhimõtted), artikkel 23 (uus artikkel tooraine kohta), artikkel 31 (teadus- ja innovatsioonikoostöö) ja artikkel 35 (rahvatervis ja toiduga kindlustatus).
- IV osa, mis käsitleb finantskoostööd, näeb ette ÜMTde sihtotstarbelise rahastamispaketi eelarverubriigist 6 „Naabrus ja maailm“. Lisaks sisaldab see järgmist.
 - Üldine viide naabruspoliitika, arengu ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendile seoses finantskoostööga kavandatava otsuse alusel. Sellele vaatamata näeb kavandatav otsus ÜMTde jaoks ette programmitöö spetsiifilised lihtsustatud eeskirjad.
 - Samuti on ÜMTdel ka järgmise mitmeaastase finantsraamistiku alusel põhimõtteliselt võimalik osaleda liidu programmides. Nad võivad osaleda naabruspoliitika, arengu ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi teemaprogrammides ja kiirreageerimismeetmetes.
 - Erisäte/mehhanism võimaldab komisjonil aktiivselt edendada piirkonnaprojekte ÜMTde, Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna (AKV) riikide või territooriumide ning AKV riikide hulka

mittekuuluvate riikide või territooriumide ning ELi äärepoolseimate piirkondade vahel.

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS

ülemeremaade ja -territooriumide Euroopa Liiduga assotsieerimise kohta, sh ühelt poolt Euroopa Liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahelised suhted (ÜMTde assotsieerimise otsus)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 203,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi arvamust²⁶,

toimides seadusandliku erimenetluse kohaselt

ning arvestades järgmist:

- (1) Käesoleva otsusega kehtestatakse eeskirjad ja menetlused ülemeremaade ja -territooriumide, sh Gröönimaa ELiga assotsieerimiseks ning asendatakse nõukogu otsus 2013/755/EL²⁷ (edaspidi „ÜMTde assotsieerimise otsus“) ja nõukogu otsus 2014/137/EL²⁸ (edaspidi „Gröönimaa otsus“).
- (2) Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikli 204 kohaselt kohaldatakse Gröönimaa suhtes ELi toimimise lepingu artikleid 198–203 kooskõlas ELi toimimise lepingule lisatud protokoll nr 34 (erikorra kohta Gröönimaa suhtes) erisätetega. Kooskõlas Gröönimaa lepinguga²⁹ reguleeritakse ühelt poole liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani vahelisi suhteid nõukogu otsusega 2014/137/EL,³⁰ milles on rõhutatud lähedasi ajaloolisi, poliitilisi, majanduslikke ja kultuurilisi sidemeid liidu ja Gröönimaa vahel ning kindlaks määratud eripartnerlus ja koostöö. Otsus 2014/137/EL kaotab kehtivuse 31. detsembril 2020.
- (3) Alates 1. jaanuarist 2021 tuleks varem Euroopa Arengufondi kaudu rahastatud liidu abi ÜMTdele rahastada liidu üldeelarvest.
- (4) Selleks et välistegevuse rahastamisvahendeid arvu ja tulemuslikkuse suhtes lihtsustada, tuleks suhted kõigi ÜMTdega, sh Gröönimaaga, võtta kokku ühes otsuses, millega asendatakse ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise otsus ning Gröönimaa otsus.
- (5) Käesoleva otsuse kohane partnerlus peaks võimaldama jätkata tugevaid suhteid ühelt poolt liidu ning teiselt poolt kõigi ÜMTde vahel.

²⁶ xx/xx/xxxx arvamus (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata).

²⁷ 25. novembri 2013. aasta otsus 2013/755/EL ülemeremaade ja -territooriumide Euroopa Liiduga assotsieerimise kohta (ÜMTde assotsieerimise otsus) (ELT L 344, 19.12.2013, lk 1).

²⁸ 14. märtsi 2014. aasta otsus 2014/137/EL, mis käsitleb ühelt poolt Euroopa Liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahelisi suhteid (Gröönimaa otsus) (ELT L 76, 15.3.2014, lk 1).

²⁹ Leping, millega muudetakse Euroopa ühenduste asutamislepinguid Gröönimaa suhtes (EÜT L 29, 1.2.1985, lk 1).

³⁰ ELT L 76, 15.3.2014, lk 1.

- (6) Käesolevas uues otsuses tuleks rõhutada Gröönimaaga tehtava koostöö eripärasid, näiteks eesmärki säilitada lähedased ja püsivad sidemed liidu, Gröönimaa ja Taani vahel, Gröönimaa geostrateegilise positsiooni tunnistamist, Gröönimaa ja liidu vahelise poliitilise dialoogi olulisust, liidu ja Gröönimaa kalandusalase erikokkuleppe olemasolu ning võimalikku koostööd Arktika-küsimustes. Eelkõige tuleks seda kasutada, et üleilmsetele probleemidele reageerimiseks töötada välja ennetav tegevuskava ja tegutseda ühiste huvide nimel, seda eelkõige järgmistes valdkondades: kliimamuutuste suurenev mõju inimtegevusele ja keskkonnale, meretransport, loodusvarad (sh toorained ja kalavarud), samuti teadusuuringud ja innovatsioon.
- (7) ELi toimimise lepingu ja teiste õigusaktide üldsätteid ei kohaldata ÜMTde suhtes automaatselt, välja arvatud mõned sätted, mille puhul see on sõnaselgelt sätestatud. Kuigi ÜMTd ei kuulu kolmandate riikide hulka, ei moodusta need ka osa ühtsest turust ning peavad kaubanduse valdkonnas täitma kolmandatele riikidele pandud kohustusi, eelkõige päritolureegleid, tervishoiu- ja taimetervisenorme ning kaitsemeetmeid.
- (8) ÜMTde kestliku arengu toetamiseks arendatakse liidu ja ÜMTde vahelist erisuhet edasi ning arengukoostööalane lähenemisviis on asendumas vastastikuse partnerlusega. Liidu ja ÜMTde vaheline solidaarsus peaks põhinema ka nende ainulaadsel suhtel ja tõsiasi, et kuulutakse samasse Euroopa perre.
- (9) 2015. aasta septembris ÜROs vastu võetud kestliku arengu tegevuskava aastani 2030 (edaspidi „tegevuskava 2030“) on rahvusvahelise kogukonna vastus kestliku arenguga seotud ülemaailmsetele väljakutsetele ja suundumustele. Tegevuskava 2030, mille keskmes on kestliku arengu eesmärgid, Pariisi kliimakokkulepe ja Addis Abeba tegevuskava, on pöördeline raamistik, millega kaotada kogu maailmas vaesus ja saavutada kestlik areng. See on universaalse haardega, võimaldades nii liidul kui ka selle partneritel kohaldada meetmete elluviimisel põhjalikku ühist raamistikku. Selles leitakse tasakaal kestliku arengu majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnavalase mõõtme vahel, kasutades ära eesmärkide ja sihtide olulisi omavahelisi seoseid. Tegevuskavaga 2030 ei jäeta kedagi kõrvale. Selle rakendamise koordineerimisel arvestatakse igal sammul ka muid rahvusvahelisi kohustusi. Käesoleva otsuse alusel rakendatavate meetmetega pööratakse eritähelepanu kestliku arengu eesmärkide seostele ja integreeritud meetmetele, millega saab hüvesid võimendada ja täita sidusalt mitut eesmärki.
- (10) Liidu ja ÜMTde assotsieerimine peaks edaspidigi tuginema kolmele sambale, milleks on konkurentsivõime edendamine, vastupanuvõime parandamine ja haavatavuse vähendamine, samuti ÜMTde ja teiste partnerite ning naaberpiirkondade vahelisele koostööle ja integratsiooni süvendamisele.
- (11) Partnerluse kaudu eraldatav liidu finantsabi peaks lisama ÜMTde arengule Euroopa perspektiivi ning aitama kaasa kõnealuse territooriumiga lähedaste ja kestvate sidemete tugevdamisele, kindlustades samal ajal ÜMTde kui liidu arenenud tugipunktide positsiooni, mis tugineb partnereid ühendavatele ühistele väärtustele ja neid ühendavale ühisele ajaloole.
- (12) Arvestades ÜMTde geograafilist asukohta ning kuigi osalejate ja liidu õiguse suhe on erinev, lähtub nende ja nende naabrite vaheline koostöö kõigi osapoolte huvidest, keskendudes eelkõige ühist huvi pakkuvatele valdkondadele ning liidu väärtuste ja standardite edendamisele.
- (13) Paljud ÜMTd on ELi toimimise lepingu artiklis 349 osutatud äärepoolseimate piirkondade, samuti Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna (edaspidi „AKV“) riikide ning teiste kolmandate riikide ja territooriumide naabrid ning neil on naabritega ühiseid huvisid, mis hõlmavad muu hulgas kliimamuutustega kohanemist ja kliimamuutuste leevendamist, bioloogilise mitmekesisuse säilitamist ja ookeanidega seotud probleeme, majanduslikku mitmekesisust ja katastroofiohu vähendamist.

- (14) Komisjoni 24. oktoobri 2017. aasta teatises „Tugevam uuendatud strateegiline partnerlus liidu äärepoolseimate piirkondadega“, ³¹ ELi ja ÜMTde 15. ja 16. foorumi järel dustes ning komisjoni soovitustes Euroopa Liidu ning Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide rühma vahelise partnerluslepingu üle läbirääkimiste pidamiseks ³² on märgitud vajadust tugevdada ÜMTsid ja nende naabreid ühendavaid piirkondliku koostöö programme.
- (15) ÜMTde maismaa ja mere bioloogiline mitmekesisus on suur. Kliimamuutused mõjutavad ÜMTde looduskeskkonda ja ohustavad nende kestlikku arengut. Meetmete võtmine bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemi teenuste säilitamise, katastroofiohu vähendamise, loodusvarade säästva majandamise ja jätkusuutliku energia valdkonnas aitab ÜMTdel kohaneda kliimamuutuste mõjuga ja seda leevendada. Assotsieerimise eesmärk peaks olema bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemi teenuste säilitamine, taastamine ja säästev kasutamine, kuna need on kestliku arengu oluline eeltingimus.
- (16) Kajastades kliimamuutusega toimetuleku olulisust kooskõlas liidu kohustustega Pariisi kliimaleppe ja ÜRO kestliku arengu eesmärkide rakendamisel, aidatakse käesoleva programmiga kliimameetmeid liidu poliitikas laiemalt kajastada ja panustada üldesmärgi, et liidu eelarvekulutustest eraldataks 25 % kliimaeesmärkide saavutamise toetamiseks. Käesoleva programmi raames võetavate meetmetega suunatakse eeldatavalt 20 % programmi kogu rahastamispaketist kliimakaitse eesmärkide saavutamisele. Asjakohased meetmed määratakse kindlaks programmi rakendamise käigus ning neid hinnatakse uuesti programmi vahhindamisel ja läbivaatamisel.
- (17) Liidu ja ÜMTde vahelistes suhetes tuleks arvesse võtta, et ÜMTd võivad mängida olulist rolli mitmepoolsete keskkonnakokkulepete kohaselt võetud ELi kohustuste täitmisel.
- (18) Liit ja ÜMTd tunnustavad hariduse ja kutseõppe erilist tähtsust ÜMTde kestlikku arengut võimaldava tegurina.
- (19) Liidu ja ÜMTde assotsieerimise puhul tuleks võtta arvesse ja säilitada ÜMTde kultuurilist mitmekesisust ja identiteeti.
- (20) Liidu ja ÜMTde vaheline kaubandus ning kaubandusalane koostöö peaks aitama saavutada kestliku majandus-, sotsiaal- ja keskkonnaarengu eesmärgi.
- (21) Käesoleva otsusega tuleks suurendada päritolureeglite paindlikkust, muu hulgas nähes ette uusi päritolu kumulatsiooni võimalusi. Kumulatsioon peaks hõlmama mitte ainult ÜMTsid ja majanduspartnerluse lepingutes osalevaid riike, vaid teatud tingimustel ka tooteid, mis pärinevad riikidest, kelle suhtes liit kohaldab vabakaubanduslepingut, ning teatavatel tingimustel ka selliseid tooteid, mis pääsevad liitu tollimaksu- ja kvoodivabalt liidu üldise soodustuste süsteemi raames. Need tingimused on vajalikud, et vältida kaubandussätete eiramist ja tagada kumulatsioonireeglite nõuetekohane täitmine.
- (22) ÜMTde asjaomaste ettevõtjate ja ametkondade huvides tuleks ajakohastada menetlusi, mille alusel tõendatakse pärinemist ÜMTdest. Seetõttu tuleks ajakohastada ka liidu ja ÜMTde vahelist halduskoostööd käsitlevaid sätteid.
- (23) Ette tuleks näha ka piisavalt üksikasjalikud kaitse- ja järelevalvemeetmed. See annaks ÜMTdele, liidu pädevatele asutustele ning ettevõtjatele võimaluse kasutada selgeid ja läbipaistvaid eeskirju ja menetlusi. Lisaks on ühistes huvides tagada, et menetlusi ja korda, mille alusel ÜMTde kaupu saab eksportida liitu tollimaksu- ja kvoodivabalt, rakendatakse nõuetekohaselt.

³¹ COM (2017) 623 final, 24.10.2017.

³² COM (2017) 763 final, 12.12.2017.

- (24) Võttes arvesse üleilmse teenuskaubanduse ja asutamisõiguse arengut ning vajadust ÜMTd sellesse integreerida, tuleb toetada teenusteturu arengut ja investeerimisvõimalusi, parandades ÜMTde teenuste ja neist lähtuvate investeeringute pääsu liidu turule. Sellega seoses peaks liit kõiki enamsoodustusrežiimi klausleid kasutades ÜMTdele võimaldama sama soodsat kohtlemist kui soodsaim mis tahes teisele kaubanduspartnerile võimaldatud kohtlemine, jättes ÜMTdele siiski võimaluse paindlikult kujundada oma kaubandussuhteid, nähes ette, et ÜMTd võimaldavad liidule sellist kohtlemist, mis vastab kohtlemisele, mida ÜMTd võimaldavad muudele suurtele kaubanduspartneritele.
- (25) Liit ja ÜMTd peaksid tegema koostööd finantsteenuste valdkonnas, et muuta finantssüsteem turvalisemaks, usaldusväärsemaks ja läbipaistvamaks ning seega toetada ülemaailmsel finantsstabiilsust ja jätkusuutlikku majanduskasvu. Jõupingutused selles valdkonnas tuleks suunata rahvusvaheliselt kokku lepitud standardite kasutuselevõtmisele ja ÜMTde õigusaktide ühtlustamisele liidu finantsteenuste õigustikuga. Piisavat tähelepanu tuleks pöörata ÜMTde ametiasutuste haldussuutlikkuse tugevdamisele, sealhulgas järelevalve valdkonnas.
- (26) Liidu finantsabi peaks keskenduma nendele valdkondadele, kus sellel on kõige suurem mõju, sest liit suudab tegutseda ülemaailmsel tasandil ja reageerida ülemaailmsetele probleemidele, nagu vaesuse kõrvaldamine, kestlik ja kaasav areng või demokraatia, hea valitsemistava, inimõiguste ja õigusriigi põhimõtete ülemaailmne edendamine, pikaajaline ja prognoositav osalemine arenguabis ja roll liikmesriikidega koordineerimisel.
- (27) ÜMTde ametiasutuste juhtimissuutlikkuse tõhususe, lihtsustamise ja tunnustamise huvides tuleks ÜMTdele eraldatud rahalisi vahendeid hallata vastastikuse partnerluse alusel. Lisaks peaksid ÜMTde ametiasutused võtma eesmärgiks välja töötada ja rakendada sellist poliitikat, mis vastab poolte vahel kokku lepitud koostööstrateegiatele. Programmitöö ja rakendamise protsessi käigus tuleks arvesse võtta ÜMTde piiratud haldus- ja inimressursse.
- (28) Käesoleva otsusega kehtestatakse ÜMTde liiduga assotsieerimise rahastamispakett, ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise otsus, mis on iga-aastase eelarvemenetluse käigus Euroopa Parlamendile ja nõukogule peamiseks juhiseks [---] institutsioonidevahelise kokkuleppe (Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni vahel eelarvedistsipliini, eelarvealase koostöö ning usaldusväärse finantsjuhtimise kohta) punkti 16 tähenduses.
- (29) Käesoleva otsuse suhtes kohaldatakse horisontaalseid finantseeskirju, mille Euroopa Parlament ja nõukogu on võtnud vastu Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 322 alusel. Need eeskirjad on sätestatud finantsmääruses ja nendega määratakse kindlaks eelkõige kord, mille kohaselt eelarvet koostatakse ja täidetakse toetuste, hangete, auhindade ja kaudse eelarve täitmise kaudu, ning nähakse ette finantshalduses osalejate vastutuse kontroll. ELi toimimise lepingu artikli 322 kohaselt vastu võetud eeskirjades on käsitletud ka liidu eelarve kaitsmist juhul, kui liikmesriikides esineb üldisi puudusi õigusriigi toimimises, sest õigusriigi põhimõtte austamine on usaldusväärse finantsjuhtimise ja tulemusliku liidupoolse rahastamise oluline eeltingimus.
- (30) Käesoleva otsusega ette nähtud rahastamisliikide ja rakendusmeetodite valikul tuleks lähtuda nende võimest saavutada meetmete erieesmärgid ja tulemusi, võttes eelkõige arvesse kontrollidega seotud kulusid, halduskoormust ja eeldatavat nõuete täitmata jätmisega seotud riski. Muu hulgas tuleks kaaluda kindlasummalisi makseid, kindlamääralisi makseid ja ühikuhindu, samuti kuludega sidumata rahalisi vahendeid, millele on osutatud finantsmääruse artikli 125 lõikes 1.
- (31) Liit peaks otsima võimalusi olemasolevate vahendite kõige tõhusamaks kasutamiseks, et saavutada välistegevuses optimaalne mõju. See tuleks saavutada liidu välistegevuse rahastamisvahendite sidususe ja täiendavusega, samuti liidu muude poliitikameetmete ja programmide suhtes koostoime tagamisega. Ühise eesmärgi saavutamiseks rakendatavate kombineeritud sekkumiste võimalikult suure mõju huvides peaks käesolev otsus võimaldama

kombineerida rahastamist liidu muude programmidega, tingimusel et need ei kata samu kulusid.

- (32) Käesolevas otsuses tuleks koostöö rakendamiseks ja seega rahastamisvahendite üleselt haldamise sidususe tagamiseks vajaduse korral viidata (naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi) [määrusele].
- (33) Selleks et võtta arvesse toli- ja kaubandusalastes õigusaktides tehtud muudatusi, peaks komisjonil olema õigus võtta kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte II, III ja IV lisa kohta, et komisjonil oleks võimalik neid muudatusi otsuses kajastada. Vastavalt 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelise parema õigusloome kokkuleppe³³ punktidele 22 ja 23 on vaja käesolevat programmi hinnata konkreetsete seirenuete kohaselt kogutud teabe alusel, vältides samal ajal ülereguleerimist ja halduskoormust, eelkõige liikmesriikides. Kui see on asjakohane, võivad need nõuded sisaldada mõõdetavaid näitajaid, mille põhjal hinnata programmi mõju kohapeal. On eriti oluline, et komisjon korraldaks oma ettevalmistava töö käigus asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016 institutsioonidevahelise parema õigusloome kokkuleppe³⁴ sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, kus arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.
- (34) Viiteid nõukogu otsuse 2010/427/EL³⁵ artiklis 9 nimetatud liidu rahastamisvahenditele tuleks lugeda viideteks käesolevale otsusele. Komisjon peaks tagama, et käesolevat otsust rakendatakse kooskõlas kõnealuses otsuses Euroopa välisteenistusele omistatud rolliga.
- (35) Selleks et tagada käesoleva otsuse II lisa artikli 10 lõike 6 ja artikli 16 lõike 8, III lisa artikli 2 ning IV lisa artiklite 5 ja 6 asjaomaste sätete ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisolulised. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011.
- (36) Vastavalt finantsmäärusele, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL, Euratom) nr 883/2013³⁶, nõukogu määrusele (EÜ, Euratom) nr 2988/95³⁷, nõukogu määrusele (Euratom, EÜ) nr 2185/96³⁸ ja nõukogu määrusele (EL) 2017/1939³⁹ tuleb liidu finantshuve kaitsta tulemuslike ja proportsionaalsete meetmetega, mis hõlmavad õigusnormide rikkumise, sh pettuste ärahoidmist, avastamist, korrigeerimist ja uurimist, kaotatud, alusetult väljamakstud või ebaõigesti kasutatud summade tagasinõudmist ja vajaduse korral halduskaristuste kehtestamist. Eelkõige võib Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF) korraldada haldusjuurdlust, sealhulgas kohapealseid kontrolle ja inspekteerimisi vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu

³³ Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni vahel 13. aprillil 2016 sõlmitud institutsioonidevaheline parema õigusloome kokkulepe ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.

³⁴ Sama.

³⁵ Nõukogu 26. juuli 2010. aasta otsus 2010/427/EL, millega määratakse kindlaks Euroopa välisteenistuse korraldus ja toimimine (ELT L 201, 3.8.2010, lk 30).

³⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. septembri 2013. aasta määrus (EL, Euratom) nr 883/2013, mis käsitleb Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlusti ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1073/1999 ja nõukogu määrus (Euratom) nr 1074/1999 (ELT L 248, 18.9.2013, lk 1).

³⁷ 18. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuve kaitse kohta (EÜT L 312, 23.12.1995, lk 1).

³⁸ 11. novembri 1996. aasta määrus (Euratom, EÜ) nr 2185/96, mis käsitleb komisjoni tehtavat kohapealset kontrolli ja inspekteerimist, et kaitsta Euroopa ühenduste finantshuve pettuste ja igasuguse muu eeskirjade eiramiste eest (EÜT L 292, 15.11.1996, lk 2).

³⁹ 12. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1939, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri asutamisel (ELT L 283, 31.10.2017, lk 1).

määruse (EL, Euratom) nr 883/2013 ning nõukogu määruse (Euratom, EÜ) nr 2185/96 sätetele ja neis määrustes sätestatud korras, et teha kindlaks, kas on esinenud pettust, korruptsiooni või muud liidu finantshuve kahjustavat ebaseaduslikku tegevust. Vastavalt määrusele (EL) 2017/1939 võib Euroopa Prokuratuur uurida pettusi ja muid õiguserikkumisi, mis mõjutavad liidu finantshuve, ja esitada nende kohta süüdistusi, nagu on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2017/1371.⁴⁰ Finantsmääruse kohaselt peab iga isik või üksus, kes saab liidu rahalisi vahendeid, tegema liidu finantshuvide kaitsel täielikult koostööd ja andma komisjonile, OLAFile, Euroopa Prokuratuurile ja Euroopa Kontrollikoja vajalikud õigused ja juurdepääsu ning tagama, et kolmandad isikud, kes on kaasatud liidu vahendite haldamisse, annaksid samaväärsed õigused. Seetõttu peaksid kolmandate riikide ja territooriumidega ja rahvusvaheliste organisatsioonidega sõlmitud kokkulepped, samuti kõik käesoleva otsuse rakendamise tulemusel sõlmitavad lepingud või kokkulepped sisaldama sätteid, millega antakse komisjonile, kontrollikoja ja OLAFile sõnaselge õigus oma pädevusest lähtudes korraldada selliseid auditeid, kohapealseid kontrole ja inspeksioone ning tagatakse, et liidupoolse rahastamise rakendamisega seotud kolmandad isikud annavad samaväärsed õigused.

- (37) Käesolev otsus peaks andma nõukogule võimaluse leida uuenduslikke, järjekindlaid ja erinevatest olukordadest lähtuvaid lahendusi, võttes arvesse eespool nimetatud tegureid,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

I OSA

ÜLEMEREMADE JA -TERRITOORIUMIDE EUROOPA LIIDUGA ASSOTSIEERIMIST KÄSITLEVAD ÜLDSÄTTED

1. PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Reguleerimisese

1. Käesoleva otsusega kehtestatakse ülemeremaade ja -territooriumide (edaspidi „ÜMTd“) assotsieerimine Euroopa Liiduga (edaspidi „liit“), mis on ELi toimimise lepingu artiklil 198 põhinev partnerlus, et toetada ÜMTde kestlikku arengut ja edendada ELi väärtusi ja standardeid kogu maailmas.
2. Assotsieerimises osalevad partnerid on liit, ÜMTd ja liikmesriigid, kellega ÜMTd on seotud (edaspidi „seotud liikmesriigid“).
3. Käesoleva otsusega kehtestatakse selle artiklis 73 rahastamisprogramm kõigi ÜMTdega assotsieerimiseks aastatel 2021–2027 („programm“). Selles sätestatakse programmi eesmärgid, liidupoolse rahastamise vormid ja rahastamisvahendite andmise eeskirjad, nagu on sätestatud käesoleva otsuse I lisas.

⁴⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1371, mis käsitleb võitlust liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu kriminaalõiguse abil (ELT L 198, 28.7.2017, lk 29).

Artikkel 2
Territoriaalne kohaldatavus

Assotsieerimist kohaldatakse kõikide ELi toimimise lepingu II lisas loetletud ÜMTde suhtes.

Artikkel 3
Eesmärgid, põhimõtted ja väärtused

1. Liidu ja ÜMTde assotsieerimine põhineb ÜMTde, seotud liikmesriikide ja liidu ühistel eesmärkidel.
2. Partnerid tunnustavad üksteise õigust kehtestada oma kestliku arengu poliitika ja prioriteetid, määrata kindlaks oma keskkonna- ja töötajate kaitse nõuded ning kehtestada ja muuta asjaomaseid õigusakte ja poliitikat kooskõlas rahvusvaheliselt tunnustatud standardite ja kokkulepetega. Seejuures seavad nad eesmärgiks rangete keskkonna ja töötajate kaitse nõuete kehtestamise.
3. Käesoleva otsuse rakendamisel lähtuvad partnerid läbipaistvuse, subsidiaarsuse ja tõhususe juhtpõhimõtetest ning ÜMTde kestliku arengu kolmest põhitahust – majandus- ja sotsiaalareng ning keskkonnakaitse.
4. Käesoleva otsuse pikaajaline eesmärk on edendada ÜMTde majanduslikku ja sotsiaalset arengut ning seada sisse tihedad majandussidemed nende ja liidu kui terviku vahel. Assotsieerimisega püütakse seda üldeesmärki saavutada, parandades ÜMTde konkurentsivõimet, tugevdades nende vastupanuvõimet, vähendades nende majanduslikku ja keskkonnavalast haavatavust ning edendades nende koostööd teiste partneritega.
5. Kooskõlas ELi lepingu artikli 3 lõikega 5 ja artikliga 21 on käesoleval otsusel järgmised erieesmärgid:
 - (a) edendada ja toetada ÜMTdega tehtavat koostööd;
 - (b) toetada Gröönimaad ja teha Gröönimaaga koostööd tema peamiste sõlmküsimuste lahendamisel (eelkõige haridustaseme parandamisel) ning toetada Gröönimaa kohaliku valitsuse suutlikkust töötada välja ja rakendada kohalikku poliitikat.
6. Nende eesmärkide täitmiseks järgitakse assotsieerimisel vabaduse, demokraatia, inimõiguste ja põhivabadustest kinnipidamise, õigusriigi, hea valitsemistava ja kestliku arengu aluspõhimõtteid, mida tunnustavad nii ÜMTd kui ka seotud liikmesriigid.

Artikkel 4
Assotsieerimise juhtimine

Assotsieerimist juhivad komisjon ja ÜMT ametiasutused ning vajaduse korral ka ÜMTga seotud liikmesriik vastavalt nende institutsioonilisele, seaduslikule ja finantsilisele pädevusele.

Artikkel 5
Ühishuvid, vastastikune täiendavus ja prioriteetid

1. Assotsieerimine moodustab ühist huvi pakkuvates küsimustes peetava poliitilise dialoogi ja koostöö raamistiku.
2. Esmatähtsaks peetakse koostööd ühist huvi pakkuvates valdkondades, nagu näiteks:
 - (a) ÜMTde majanduse mitmekesistamine, sealhulgas nende edasine integreerimine maailma- ja piirkondliku majandusega; konkreetselt Gröönimaa puhul vajadus suurendada tööjõu oskusi;
 - (b) roheline ja sinine majanduse edendamine;

- (c) loodusvarade säästev majandamine, sealhulgas bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemi teenuste säilitamine ja nende säästev kasutamine;
 - (d) kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutuste mõjudega kohanemine;
 - (e) katastroofiohu vähendamine;
 - (f) teaduse, innovatsiooni ja teaduskoostöö edendamine;
 - (g) ÜMTde ning nende naabrite ja teiste partnerite vaheliste sotsiaalsete, kultuurialaste ja majandussidemete edendamine.
 - (h) Arktika-küsimused.
3. Ühist huvi pakkuvates valdkondades tehtava koostöö eesmärk on edendada ÜMTde võimet toimida iseseisvalt ning arendada nende suutlikkust töötada välja, rakendada ja kontrollida lõikes 2 osutatud strateegiaid ja poliitikat.

Artikkel 6

Assotsieerimisest teavitamine

1. Vastastikuste suhete tugevdamiseks teavitavad liit ja ÜMTd kodanikke assotsieerimisest, eelkõige edendades ÜMTde ja nende liidusiseste partnerite ametiasutuste, teadusringkondade, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja ettevõtjate vahelisi sidemeid ja koostööd.
2. ÜMTd teevad jõupingutusi, et tugevdada ja edendada suhteid kogu liiduga. Liikmesriigid toetavad neid jõupingutusi.

Artikkel 7

Piirkondlik koostöö ja integratsioon ning koostöö teiste partneritega

1. Võttes arvesse käesoleva otsuse artiklit 3, toetatakse assotsieerimisega ÜMTde osalemist asjaomastes rahvusvahelistes, piirkondlikes ja/või allpiirkondlikes koostööalgatustes ning ÜMTde piirkondlikku ja allpiirkondlikku integratsiooni vastavalt nende endi püüdlustele ning kooskõlas nende pädevate ametiasutuste kindlaks määratud eesmärkide ja prioriteetidega.
2. Sel eesmärgil ja võttes arvesse ÜMTde osalemist piirkondlikes ja rahvusvahelistes organisatsioonides, võivad liit ja ÜMTd teiste partneritega vahetada teavet ja häid tavasid, teha nendega muud laadi tihedat koostööd ning koordineerida oma tegevust nendega, kui see on asjakohane vastavalt rahvusvahelistele lepingutele.
3. Assotsieerimisega toetatakse liidu ning ÜMTde ja teiste partnerite vahelist koostööd käesoleva otsuse II ja III osas sätestatud koostöövaldkondades. Seda arvesse võttes on assotsieerimise eesmärk edendada ÜMTde koostööd ELi toimimise lepingu artiklis 349 osutatud äärepoolseimate piirkondadega, samuti AKV riikide hulka kuuluvate ja AKV riikide hulka mittekuuluvate naaberriikide ja -territooriumidega. Selle eesmärgi saavutamiseks parandab liit asjaomaste programmide koordineerimist ja nendevahelist sünergiat. Samuti püüab liit vajaduse korral assotsieerida ÜMTd dialoogiga, mida liit peab ÜMTde naaberriikidega, sõltumata sellest, kas tegemist on AKV riikidega või AKV riikide hulka mittekuuluvate naaberriikide ja -territooriumidega, ning äärepoolseimate piirkondadega.
4. Toetus, mida antakse ÜMTde osalemiseks asjaomastes piirkondliku integratsiooni organisatsioonides, nähakse ette eelkõige järgmisele:
 - (a) nende asjakohaste piirkondlike organisatsioonide ja institutsioonide suutlikkuse suurendamine, mille liikmeteks on ÜMTd;

- (b) piirkondlikud või allpiirkondlikud algatused, nagu sektoripõhiste reformide poliitika eluviimine koostöövaldkondades, mis on kindlaks määratud käesoleva otsuse II ja III osas;
- (c) ÜMTde teadlikkuse suurendamine mõjust, mida piirkondlik integratsioon avaldab eri valdkondades;
- (d) ÜMTde osalemine piirkondliku integratsiooni organisatsioonide raames piirkondlike turgude arendamises;
- (e) ÜMTde ja nende naabrite vahelised piiriülesed investeeringud.

Artikkel 8

Osalemine Euroopa territoriaalse koostöö rühmitustes

Käesoleva otsuse artikli 7 lõigete 1, 2 ja 3 kohaldamisel tähendavad koostööalgatused või koostöö teised vormid samuti seda, et ÜMTde valitsusasutused, piirkondlikud- ja allpiirkondlikud organisatsioonid, kohalikud ametiasutused ning vajaduse korral ka teised avaliku ja erasektori asutused või institutsioonid (sealhulgas avalike teenuste osutajad) võivad osaleda Euroopa territoriaalse koostöö rühmituses, tehes seda vastavalt koostöö eeskirjadele ja eesmärkidele, mis on sätestatud käesoleva otsusega ning määrusega (EL) nr 1302/2013⁴¹ ning vastavalt korrale, mida kohaldatakse ÜMTga seotud liikmesriigi suhtes.

Artikkel 9

Erirežiim

1. Assotsieerimisel võetakse arvesse, et ÜMTde majanduslik areng on ebaühtlane ja nad ei suuda ühtviisi ära kasutada kõiki artiklis 7 osutatud piirkondliku koostöö ja integratsiooni pakutavaid võimalusi.
2. Isoleeritud ÜMTde suhtes kehtestatakse erirežiim.
3. Selleks et isoleeritud ÜMTd saaksid ületada struktuurseid ja muid arengutakistusi, võetakse erirežiimi kehtestamisel, muu hulgas finantsabi suuruse ja tingimuste kindlaksmääramisel, arvesse nende konkreetseid probleeme.
4. Isoleeritud ÜMTna käsitatakse Saint-Pierre ja Miqueloni.

2. PEATÜKK

KOOSTÖÖ

Artikkel 10

Üldine lähenemisviis

1. Assotsieerimine rajaneb ÜMTde, seotud liikmesriikide, komisjoni ning vajaduse korral ka Euroopa Investeerimispanka vahelisel laiapõhjalisel dialoogil ja konsulteerimisel ühist huvi pakkuvates küsimustes.
2. Vajaduse korral peavad ÜMTd dialoogi ja konsulteerivad selliste asutuste ja organitega nagu:
 - (a) pädevad kohalikud ja muud avaliku sektori asutused;

⁴¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1302/2013, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1082/2006 Euroopa territoriaalse koostöö rühmituse (ETKR) kohta, et selgitada, lihtsustada ja parandada nende rühmituste asutamist ja toimimist (ELT L 347, 20.12.2013, lk 303).

- (b) majandus- ja sotsiaalpartnerid;
- (c) muud kodanikuühiskonda esindavad asjakohased organid, näiteks keskkonnapartnerid või valitsusvälised organisatsioonid, ning meeste ja naiste võrdõiguslikkust edendavad organid.

Artikkel 11
Koostöös osalejad

- 1. ÜMTde poolt osalevad koostöös:
 - (a) ÜMTde valitsusasutused;
 - (b) ÜMTde kohalikud ametiasutused;
 - (c) avalike teenuste osutajad ja kodanikuühiskonna organisatsioonid, nagu sotsiaal-, ettevõtlus-, tööandjate ja ametiühingute liidud ning kohalikud, riiklikud ja rahvusvahelised valitsusvälised organisatsioonid;
 - (d) piirkondlikud ja allpiirkondlikud organisatsioonid.
- 2. ÜMTdega seotud liikmesriigid teevad lõike 1 punktides a ja b osutatud valitsusasutused ja kohalikud ametiasutused komisjonile teatavaks.

Artikkel 12
Valitsusväliste osalejate ülesanded

- 1. Valitsusvälised osalejad võivad osaleda koostööga seotud teabevahetuses ja konsulteerimises, eelkõige koostöö raames abi andmise ning projektide ja programmide ettevalmistamises ja rakendamises. Neile võib delegeerida kohalikke arengualgatusi toetavate projektide ja programmide finantsjuhtimise volitusi.
- 2. Valitsusvälised osalejad, kellel on õigus osaleda projektide ja programmide eelarve detsentraliseeritud täitmises, määratakse kindlaks ÜMT ametiasutuste, komisjoni ja seotud liikmesriigi vahelise kokkuleppega, arvestades asjaomast valdkonda ning osalejate erioskusi ja tegevusala. Kindlaksmääramine toimub igas ÜMTs artiklis 10 osutatud laiapõhjalise dialoogi ja konsulteerimise käigus.
- 3. Assotsieerimise eesmärk on aidata ÜMTdel tugevdada kodanikuühiskonna organisatsioone, eelkõige nende asutamist ja arendamist, ning luua tingimused nende osalemiseks arengustrateegiate ja -programmide kujundamises, rakendamises ja hindamises.

3. PEATÜKK

ASSOTSIEERIMISE INSTITUTSIOONILINE RAAMISTIK

Artikkel 13
Dialoogi juhtpõhimõtted

- 1. Liit, ÜMTd ja nendega seotud liikmesriigid peavad korrapäraselt dialoogi, mis on igakülgne ja poliitiline.
- 2. Dialoogi peetakse ranges kooskõlas liidu, ÜMTde ja nendega seotud liikmesriikide institutsioonilise, õigusliku ja finantspädevusega. Dialoog on paindlik. See võib olla ametlik või mitteametlik ning seda peetakse asjakohasel tasemel ja asjakohases vormis artiklis 14 osutatud dialoogifoorumite kaudu.

3. Dialoog võimaldab ÜMTdel täielikult osaleda assotsieerimise rakendamises.
4. Dialoog keskendub muu hulgas assotsieerimise eesmärkide täitmise seisukohalt olulistele ühist või üldist huvi pakkuvatele konkreetsetele poliitilistele küsimustele.
5. Eelkõige kasutatakse Gröönimaaga peetavat dialoogi, et panna alus ulatuslikule koostööle ja dialoogile, mis hõlmab muu hulgas energiat, kliimamuutusi ja keskkonda, loodusvarasid (sh toorained ja kalavarud), meretransporti, teadusuuringuid ja innovatsiooni, samuti nende küsimuste Arktika-mõõdet.

Artikkel 14

Assotsieerimisfoorumid

1. Assotsieerimisega luuakse järgmised dialoogifoorumid:
 - (a) ÜMTde ametiasutuste, liikmesriikide ja komisjoni esindajad kohtuvad igal aastal ÜMTde ja ühenduse vahelisel dialoogifoorumil (edaspidi „ÜMT ja ELi foorum“). Vajaduse korral kaasatakse ÜMT ja ELi foorumile Euroopa Parlamendi liikmed ning Euroopa Investeeringispanga ja äärepoolseimate piirkondade esindajad;
 - (b) komisjon, ÜMTd ja nendega seotud liikmesriigid korraldavad korrapäraselt kolmepoolseid konsultatsioone. Neid konsultatsioone korraldatakse vähemalt kolm korda aastas komisjoni algatusel või ÜMTde ja nendega seotud liikmesriikide taotlusel;
 - (c) assotsieerimise rakendamiseks moodustatakse ÜMTde ja nendega seotud liikmesriikide ning komisjoni kokkuleppel nõuandvaid töörühmi, mille laad oleneb käsitletavatest küsimustest. Need töörühmad võib kokku kutsuda komisjoni, liikmesriigi või ÜMT taotlusel. Töörühmad täiendavad ÜMT ja ELi foorumi ja/või kolmepoolsetel konsultatsioonidel tehtavat tööd ning neis peetakse tehnilisi arutelusid küsimustes, mis on ÜMTde ja nendega seotud liikmesriikide jaoks eriti olulised.
2. Komisjon on ÜMTde ja ELi foorumi, kolmepoolsete konsultatsioonide ja töörühmade eesistuja ning tagab neile sekretariaaditeenuste osutamise.

II OSA

ASSOTSIEERIMISE RAAMES KESTLIKU ARENGU EDENDAMISEKS TEHTAVA KOOSTÖÖ VALDKONNAD

1. PEATÜKK

KESKKONNAPROBLEEMID, KLIIMAMUUTUSED, Ookeanid ja KATASTROOFIOHU VÄHENDAMINE

Artikkel 15 **Üldpõhimõtted**

Assotsieerimise raames võib teha koostööd keskkonna-, kliimamuutuste ja katastroofiohu vähendamise valdkonnas selleks, et:

- (a) toetada ÜMTde jõupingutusi töötada välja ja rakendada poliitikat, strateegiaid, tegevuskavasid ja meetmeid;
- (b) toetada ÜMTde jõupingutusi ühineda piirkondlike võrgustike ja algatustega;
- (c) edendada loodusvarade säästvat kasutamist ja ressursitõhusust ning katkestada seos majanduskasvu ja keskkonnaseisundi halvenemise vahel ning
- (d) toetada ÜMTde jõupingutusi toimida piirkondlike keskuste või tippkeskustena.

Artikkel 16

Bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemi teenuste säästev majandamine ja säilitamine

Assotsieerimise raames võib teha koostööd bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemi teenuste säästva majandamise ja säilitamise valdkonnas selleks, et:

- (a) edendada uute mere- ja maismaakaitsealade loomist ja tõhustada nende majandamist, samuti selleks, et parandada olemasolevate kaitsealade majandamist;
- (b) edendada mere- ja maismaressursside säästvat majandamist eesmärgiga kaitsta liike (eelkõige ohustatud, haavatavaid ja haruldasi liike), nende elupaiku ning ökosüsteemide toimimist väljaspool kaitsealasid;
- (c) tugevdada bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemi teenuste säilitamist ja säästvat kasutamist:
 - i) lahendades ökosüsteemi üldisi probleeme, nagu kliimamuutused, säilitades toimivaid ja vastupidavaid ökosüsteeme ning edendades kliimamuutustega kohanemisel ja nende leevendamisel rohelist ja sinist taristut ja ökosüsteemidel põhinevaid lähenemisviise, mis paljudel juhtudel võimaldavad täita mitut eesmärki korraga;
 - ii) tugevdades kohalikul, piirkondlikul ja/või rahvusvahelisel tasandil suutlikkust sidusrühmade (avaliku sektori asutused, maaomanikud, erasektor, teadlased ja kodanikuühiskonna organisatsioonid) vahelise teabe-, teadmiste ja hea tava vahetuse kaudu;

- iii) tugevdades kaitsealade ja muude alade looduskaitseprogramme ja nendega seotud tegevust;
- iv) laiendades teadmistebaasi ning täiendades muu hulgas ökosüsteemi funktsioonide ja teenuste väärtuse mõõtmise alaseid teadmisi;
- (d) edendada ja toetada piirkondlikku koostööd eemärgiga lahendada probleeme, mis on seotud näiteks invasiivsete võõrliikide ja kliimamuutuste mõjuga;
- (e) töötada välja ressursside tugevdamise mehhanismid, sealhulgas nähes ette tasu ökosüsteemi teenuste osutamise eest.

Artikkel 17

Metsa säästev majandamine

Assotsieerimise raames metsa säästva majandamise valdkonnas tehtav koostöö võib hõlmata metsa säilitamise ja säästva kasutamise edendamist (sealhulgas metsa rolli erosiooni ja kõrbestumise vältimisel), metsastamist ning puiduekspordi haldamist.

Artikkel 18

Rannikualade integreeritud majandamine

Assotsieerimise raames võib teha koostööd rannikualade integreeritud majandamise valdkonnas selleks, et:

- (a) toetada jõupingutusi, mida ÜMTd teevad mere- ja rannikualade säästva majandamise tõhustamiseks, töötades välja strateegilise ja tervikliku lähenemisviisi mere- ja rannikualade planeerimisele ja majandamisele;
- (b) kasutada selliste majanduslike ja sotsiaalsete tegevusalade puhul nagu kalapüük ja vesiviljelus, turism, meretransport ja põllumajandus ära võimalused, mida mere- ja rannikualad pakuvad taastuvenergia ja tooraine valdkonnas, võttes samal ajal arvesse kliimamuutuste ja inimtegevuse mõju.

Artikkel 19

Ookeanid

1. Assotsieerimise raames võib teha koostööd ookeanide majandamise valdkonnas selleks, et:
 - (a) süvendada dialoogi valdkonnas ühist huvi pakkuvates küsimustes;
 - (b) edendada merendusteadmisi ja biotehnoloogiat ning ookeanienergiat, mereseiret, rannikualade majandamist ja ökosüsteemil põhinevat majandamist;
 - (c) edendada terviklikke lähenemisviise rahvusvahelisel tasandil.
 - (d) hea tava, hea valitsemistava ja püügipiirkondade vastutustundliku majandamise aktiivne edendamine kalavarude kaitseks ja nende säästvaks majandamiseks; see hõlmab ka ühist huvi pakkuvaid kalavarusid ja kalavarusid, mida majandavad piirkondlikud kalavarude majandamise organisatsioonid;
 - (e) kalavarude kaitse alane dialoog ja koostöö muu hulgas ebaseadusliku, teatamata jäetud ja reguleerimata kalapüügi vastu võitlemisel piirkondlike kalavarusid majandavate organisatsioonidega ja nende organisatsioonide raames tehtava koostöö tõhustamine. Dialoog ja koostöö hõlmab kontrolli- ja järelevalvekavasid ning stiimuleid ja kohustust pikemas perspektiivis tõhustada kalavarude ja rannikukeskkonna majandamist.

2. Assotsieerimise raames ning tagades samas kooskõla ja täiendavuse kehtivate kalandusalaste partnerluslepingutega põhineb lõike 1 punktides d ja e osutatud koostöö järgmistel põhimõtetel:
 - (a) kalavarude vastutustundlik majandamine ja vastutustundlikud püügitavad;
 - (b) hoidutakse meetmetest ja tegevusest, mis on vastuolus kalavarude säästva kasutamise põhimõtetega;
 - (c) liidu ja ÜMTde kehtivate või tulevaste kahepoolsete kalandusalaste partnerluslepingutega arvestades peavad liit ja ÜMTd omavahel korrapäraselt nõu mere elusressursside kaitse ja majandamise küsimustes ning vahetavad asjakohaste artiklis 14 sätestatud dialoogifoorumite kaudu teavet ressursside olukorra kohta.

Artikkel 20 **Säästev veemajandus**

1. Liit ja ÜMTd võivad assotsieerimise raames säästva veemajanduse valdkonnas teha koostööd, mis hõlmab veepoliitikat ja institutsioonide väljaarendamist, veeressursside kaitset, olme-, tööstus- ja põllumajanduskasutuseks ette nähtud veevarustust maa- ja linnapiirkondades, veevarude loomist, jaotamist ja majandamist ning reovee käitlemist.
2. Veevarustuse ja kanalisatsiooni valdkonnas pööratakse erilist tähelepanu joogiveega varustamisele ja kanalisatsiooniteenustele piirkondades, kus need teenused ei ole piisavalt välja arendatud ning mis on loodusõnnetuste poolt eriti haavatavad, et aidata parandada rahvastiku tervislikku seisundit ja suurendada tootlikkust ning seega otseselt arendada inimressusse.
3. Koostöö tegemisel nendes valdkondades lähtutakse põhimõttest, et linna- ja maapiirkondades põhiliste vee- ja kanalisatsiooniteenuste laiendamine ei tohi kahjustada keskkonda.

Artikkel 21 **Jäätmekäitlus**

Assotsieerimise raames jäätmekäitluse valdkonnas tehtav koostöö võib hõlmata kõikides jäätmekäitlusega seotud toimingutes hea keskkonnatava kasutamise edendamist, sealhulgas jäätmete hulga vähendamist, ringlussevõttu või teisi taaskasutamisprotsesse, nt jäätmete energiakasutust ja jäätmete kõrvaldamist.

Artikkel 22 **Energia**

Assotsieerimise raames säästva energia valdkonnas tehtav koostöö võib hõlmata:

- (a) säästva energia tootmist, energiajaotust ja juurdepääsu energiale, eelkõige taastuvatest energiaallikatest toodetud vähese süsinikdioksiidiheitega säästva energia arendamist, edendamist, kasutamist ja salvestamist;
- (b) energiapoliitikat ja -regulatsiooni, eelkõige poliitika ja eeskirjade väljatöötamist, et muuta energiatariifid taskukohaseks ja jätkusuutlikuks;
- (c) energiatõhusust, eelkõige energiatõhususe standardite väljatöötamist ja rakendamist ning energiatõhususe meetmete rakendamist eri sektorites (tööstus, kaubandus, avalik sektor ja kodumajapidamised) ning nendega kaasnevaid haridus- ja teavitamismeetmeid;

- (d) transporti, eelkõige keskkonnasõbralike ühiskondlike ja isiklikuks kasutamiseks mõeldud transpordivahendite (hübriid-, elekter- ja vesinikkütusega sõidukid, samuti autode ühiskasutuse ja jalgrattalaenutuse kavad) arendamist, edendamist ja kasutamist;
- (e) linnaplaneerimist ja -ehitust, eelkõige rangete keskkonnakvaliteedi standardite ning linnaplaneerimise ja -ehituse energiatõhususnõuete edendamist ja rakendamist, ning
- (f) turismi, eelkõige ise end energiaga varustava (taastuvenergiapõhise) ja/või rohelise turismi taristu edendamist.

Artikkel 23

Toorained

Assotsieerimise raames toorainete, sh haruldaste muldmetallide valdkonnas tehtav koostöö võib hõlmata sellise toorainesektori edendamist, mis oleks igasuguste kaevandustööde suhtes jätkusuutlik ning toetaks järgmist:

- (a) ressursitõhusus;
- (b) ringlussevõtu edendamine;
- (c) keskkonnakaitse arendamine ja tugevdamine;
- (d) keskkonnasõbralik käsitlemine ja kasutamine;
- (e) tooraineuuringute ja kaevandamise valdkonnas kohalikul, piirkondlikul ja riiklikul tasandil võimsuse, koolituse, uuenduslikkuse ning teadus- ja ärimetmete parandamine.

Artikkel 24

Kliimamuutused

Assotsieerimise raames kliimamuutuste valdkonnas tehtava koostöö eesmärk on toetada ÜMTde algatusi, mis hõlmavad kliimamuutuste leevendamist ja kohanemist kliimamuutuste negatiivsete mõjudega, ning see võib hõlmata:

- (a) tõendite kogumist; kliimamuutustega kohanemise või kliimamuutuste negatiivsete mõjude leevendamise peamiste riskide kindlakstegemist ning territoriaalsete, piirkondlike ja/või rahvusvaheliste meetmete ja kavade väljatöötamist;
- (b) partnerriikide jõupingutuste toetamist nende püüdlustes täita oma kohustusi kliimamuutuste valdkonnas vastavalt Pariisi kliimakokkuleppele;
- (c) kliimamuutustega kohanemise ja nende leevendamise eesmärkide hõlmamist avaliku sektori poliitikasse ja strateegiatesse;
- (d) poliitika kujundamise ja rakendamise seisukohalt eriti oluliste statistiliste andmete ja näitajate väljatöötamist ja kindlaksmääramist ning
- (e) ÜMTde piirkondlikus ja rahvusvahelises dialoogis osalemise toetamist, mis läbi tugevdatakse koostööd, sealhulgas teadmiste ja kogemuste vahetamist.

Artikkel 25

Katastroofiohu vähendamine

Assotsieerimise raames võib teha koostööd katastroofiohu vähendamise valdkonnas selleks, et:

- (a) töötada välja või täiustada suurõnnetuste vältimise ja nendeks valmisoleku süsteeme, sealhulgas taristuid, ning suurõnnetuste tagajärgede leevendamiseks vajalikke ennustus- ja eelhoiatussüsteeme;

- (b) teha põhjalikke uuringuid ÜMTsid ja ÜMTde piirkondi ähvardava suurõnnetuste ohu ning ÜMTdes ja ÜMTde piirkondades olemas oleva suurõnnetustele reageerimise suutlikkuse kohta;
- (c) tugevdada kohalikul, riiklikul ja piirkondlikul tasandil suurõnnetuste vältimise ja nendeks valmisoleku meetmeid;
- (d) parandada asjaomaste osalejate reageerimisvõimet ning nende tegevuse koordineerimist, tõhusust ja tulemuslikkust;
- (e) parandada elanike teavitamist suurõnnetuse ohust ja selle ärahoidmisest ning suurõnnetuste vältimist, nendeks valmisolekut ning neile reageerimist, pöörates erilist tähelepanu puudega inimeste erivajadustele;
- (f) tugevdada peamiste kodanikukaitstes osalejate koostööd; ning
- (g) edendada ÜMTde osalemist piirkondliku, Euroopa ja/või rahvusvahelise tasandi foorumitel, et tagada partneritevaheline korrapärasem teabevahetus ja tihedam koostöö suurõnnetuse korral.

2. PEATÜKK

JUURDEPÄÄS

Artikkel 26

Üldised eesmärgid

1. Assotsieerimise raames juurdepääsu valdkonnas tehtava koostöö eesmärk on:
 - (a) tagada ÜMTdele parem juurdepääs ülemaailmsetele transpordivõrkudele ning
 - (b) tagada ÜMTdele parem juurdepääs info- ja sidetehnoloogiale ja -teenustele.
2. Lõikes 1 osutatud raamistikus tehtav koostöö võib hõlmata:
 - (a) tegevuspõhimõtteid ja institutsioonide väljaarendamist;
 - (b) maantee-, raudtee-, õhu-, mere- ja siseveetransporti ning
 - (c) sadamate ja lennujaamade laorajatisi.

Artikkel 27

Meretransport

1. Assotsieerimise raames meretranspordi valdkonnas tehtava koostöö eesmärk on arendada ja edendada ühtaegu säästlike ja tõhusate meretransporditeenuste osutamist ÜMTdes ja see võib hõlmata:
 - (a) majanduslikult ja kaubanduslikult kulutasuva hinnaga tõhusa kaubaveo edendamist;
 - (b) rahvusvahelistes mereveoteenustes ÜMTde ulatuslikuma osalemise soodustamist;
 - (c) piirkondlike programmide edendamist;
 - (d) kohaliku erasektori suuremat kaasamist mereveondusse ning
 - (e) taristu arendamist.
2. Liit ja ÜMTd edendavad meresõiduohutust, laevaperede turvalisust ja saastamise vältimist.

3. Liit ja ÜMTd edendavad meresõiduohutust ja turvalisust, merekeskkonna kaitsmist, laeva pardal elu- ja töötingimuste vastavust asjakohastele rahvusvahelistele konventsioonidele ja ELi õigusraamistikule.

Artikkel 28

Lennutransport

Assotsieerimise raames lennutranspordi valdkonnas tehtav koostöö võib hõlmata:

- (a) ÜMTde lennutranspordi ümberkorraldamist ja moderniseerimist;
- (b) ÜMTde lennutranspordi ettevõtlusalase elujõulisuse ja konkurentsivõime toetamist;
- (c) erasektori investeeringute ja osalemise edendamist ning
- (d) teadmiste ja hea ettevõtlustava vahetamise edendamist.

Artikkel 29

Lennutranspordi ohutus ja turvalisus

Assotsieerimise raames lennutranspordi ohutuse ja turvalisuse valdkonnas tehtava koostöö eesmärk on aidata ÜMTdel täita asjaomaseid rahvusvahelisi standardeid ja see võib muu hulgas hõlmata:

- (a) ELi lennuliikluse ohutussüsteemide ja vajaduse korral rahvusvaheliste standardite rakendamist;
- (b) lennujaamades turvameetmete rakendamist ja tsiviillennundusasutuste suutlikkuse suurendamist nende vastutusalas toimuva tegevuse ohutuse tagamisel ning
- (c) taristu ja inimressursside arendamist.

Artikkel 30

Info- ja kommunikatsioonitehnoloogiateenused

Assotsieerimise raames info- ja kommunikatsioonitehnoloogiateenuste valdkonnas tehtava koostöö eesmärk on stimuleerida ÜMTdes innovatsiooni ja majanduskasvu ning parandada kodanike igapäevaelu ja ettevõtete olukorda, sealhulgas puuetega inimeste juurdepääsuvõimalusi. Koostöö eesmärk on parandada ÜMTde regulatiivset suutlikkust ning selle raames võib toetada info- ja kommunikatsioonitehnoloogiavõrkude ja -teenuste osutamise laiendamist järgmiste meetmetega:

- (a) prognoositava regulatiivse keskkonna loomine, et pidada sammu tehnoloogia arenguga, soodustada majanduskasvu ja innovatsiooni ning edendada konkurentsi ja tarbijakaitset;
- (b) dialoog infoühiskonna edendamise ja järelevalvealaste küsimuste valdkonnas;
- (c) teabevahetus standardite ja koostalitlusvõime küsimustes;
- (d) info- ja sidetehnoloogiaalase teaduskoostöö ning info- ja sidetehnoloogial põhineva teadustaristu edendamine;
- (e) teenuste ja rakenduste arendamine olulise ühiskondliku mõjuga valdkondades.

3. PEATÜKK

TEADUSUURINGUD JA INNOVATSIOON

Artikkel 31

Teadus- ja innovatsioonikoostöö

Assotsieerimise raames teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas tehtav koostöö võib hõlmata teadust, energiat, kliimamuutusi, vastupidavust katastroofidele, loodusvarasid, sh tooraineid, ning eluressursside säästvat kasutamist.

See võib hõlmata ka tehnoloogiat, sealhulgas info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat, eesmärgiga toetada ÜMTde kestlikku arengut ning edendada ÜMTde rolli piirkondlike keskuste ja tippkeskustena ning edendada nende tööstuse konkurentsivõimet. Eelkõige võib koostöö hõlmata:

- (a) teadus-, tehnoloogia- ja innovatsioonidialoogi ning ÜMT ja liidu poliitika ja algatuste kooskõlastamist ja nendevahelise sünergia loomist kõnealuses valdkonnas;
- (b) ÜMTde poliitika ja institutsioonide arendamist ning tegevuse koordineerimist kohalikul, riiklikul ja piirkondlikul tasandil, et edendada teadus-, tehnoloogia- ja innovatsioonitegevust ning nende tulemuste kasutamist;
- (c) ÜMTde, liidu, liikmesriikide ja kolmandate riikide juriidiliste isikute vahelist koostööd;
- (d) ÜMTde teadlaste, teadusasutuste ja juriidiliste isikute osalemist Euroopa teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammides ning ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programmis (COSME), samuti nende seostamist juba varem nende programmide kaudu alustatud tegevusega, et tagada tegevuste täiendavus ning
- (e) ÜMTde teadlaste koolitust ning nende rahvusvahelist liikuvust ja vahetust.

4. PEATÜKK

NOORSUGU, HARIDUS, KOOLITUS, TERVISHOID, TÖÖHÕIVE, SOTSIAALKINDLUSTUS, TOIDUOHUTUS JA TOIDUGA KINDLUSTATUS

Artikkel 32

Noored

- 1. Liit tagab, et artiklis 50 määratletud ÜMTdest pärit füüsilised isikud võivad osaleda liidu noortealgatustes samadel alustel kui liikmesriikide kodanikud.
- 2. Assotsieerimise eesmärk on tugevdada ÜMTde ja liidu noorte vahelisi sidemeid, muu hulgas edendades ÜMTde noorte koolituselast liikuvust ning noorte vastastikust üksteisemõistmist.

Artikkel 33

Haridus ja koolitus

- 1. Assotsieerimise raames hariduse ja koolituse valdkonnas tehtav koostöö võib hõlmata:
- (a) kvaliteetse kaasava alg-, kesk- ja kõrghariduse andmist ning kutseharidust ja -koolitust ning

- (b) abi ÜMTdele hariduspoliitika ja kutseõppepoliitika väljatöötamisel ja rakendamisel.
- 2. Liit tagab, et ÜMTde artiklis 50 määratletud füüsilised isikud võivad osaleda liidu haridus- ja kutseõppealgetustes samadel alustel kui liikmesriikide kodanikud.
- 3. Liit tagab, et ÜMTde haridusasutused ja instituudid võivad osaleda liidu hariduskoostöö algetustes samadel alustel kui liikmesriikide haridus- ja kutseõppeasutused.

Artikkel 34

Sotsiaalpoliitika ja tööhõive

- 1. Liit ja ÜMTd peavad dialoogi tööhõive ja sotsiaalpoliitika valdkonnas, et toetada ÜMTde majanduslikku ja sotsiaalset arengut ning edendada inimväärsel tööd ÜMTdes ja piirkondades, kus nad asuvad. Lisaks on dialoogi eesmärk aidata ÜMTde ametiasutustel töötada välja valdkonna poliitika ja õigusaktid.
- 2. Dialoogi raames vahetatakse eelkõige teavet ja häid tavasid sellistes tööhõive ja sotsiaalpoliitika valdkonna tegevuspõhimõtete ja õigusaktide küsimustes, mis pakuvad huvi nii liidule kui ka ÜMTdele. Eelkõige kaalutakse dialoogi pidamist oskuste arendamise, sotsiaalkaitse, ühiskondliku dialoogi, võrdsete võimaluste, mittediskrimineerimise, puuetega inimeste juurdepääsuvõimaluste, töötervishoiu ja -turvalisuse ning muude tööõiguse reeglite ülevõtmise valdkonnas.

Artikkel 35

Rahvatervis, toiduohutus ja toiduga kindlustatus

Assotsieerimise raames rahvatervise ja toiduohutuse valdkonnas tehtava koostöö eesmärk on muu hulgas vähendada nakkushaiguste ja mittenakkuslike haiguste koormust ning eelkõige arendada, tugevdada ja ülal hoida ÜMTde suutlikkust epidemioloogiliseks seireks, varajaseks hoiatamiseks, riskihindamiseks ning piiriülestele tõsistele terviseohtudele reageerimiseks, hõlmates muu hulgas järgmist:

- (a) meetmed, millega suurendada valmisolekut ja parandada kriisikavandamist seoses tervisealaste hädaolukordadega, näiteks nakkushaiguste puhangutega, rakendades selleks muu hulgas rahvusvahelised tervise-eeskirjad, tagades tervishoiusektori ja muude sektorite koostalitlusvõime ning elutähtsate teenuste ja toodete tagamise katkematus;
- (b) suutlikkuse parandamine, tugevdades piirkondlikke rahvatervisevõrgustikke, edendades ekspertidevahelist teabevahetust ning parandades koolitust, sealhulgas toiduohutuse valdkonnas;
- (c) vahendite ja sideplatvormide väljatöötamine, sealhulgas varajase hoiatamise süsteemid, ning õppe- ja e-õppe kavad, lähtudes ÜMTde konkreetsetest vajadustest;
- (d) meetmed, millega hoida ära ja vähendada toiduga seotud haiguspuhanguid ning tegeleda toiduohutuse ja toiduga kindlustatuse probleemidega;
- (e) meetmed, millega kestliku arengu eesmärkide saavutamise raames vähendada mittenakkuslike haiguste avaldatavat koormust.

5. PEATÜKK

KULTUUR JA TURISM

Artikkel 36

Kultuurivahetus ja -dialoog

1. Assotsieerimise raames võib teha koostööd kultuurivahetuse ja -dialoogi valdkonnas selleks, et:
 - (a) aidata kaasa ÜMTde iseseisvale, inimkesksele arenguprotsessile, mille juured on iga rahva omas kultuuris;
 - (b) toetada ÜMTde pädevate ametiasutuste vastu võetud tegevuspõhimõtteid ja meetmeid, mille eesmärk on ÜMTde inimressursi arendamine, loova potentsiaali suurendamine ja kultuurilise eripära edendamine;
 - (c) toetada elanikkonna osalemist arenguprotsessis;
 - (d) pidada dialoogi ühise seisukoha kujundamiseks ning teabevahetuse tihendamiseks kultuuri- ja audiovisuaalsetes küsimustes.
2. Liit ja ÜMTd teevad üksteisega koostööd kultuurivahetuse edendamiseks,
 - (a) edendades kõikide partnerite kultuuri- ja loomesektorite vahelist koostööd;
 - (b) edendades kultuuriliste ja loominguliste teoste ringlust ning selles valdkonnas tegutsejate vahelisi kontakte;
 - (c) tehes tegevuspõhimõtetealast koostööd poliitika kujundamise ja innovatsiooni, vaatajaskonna kujundamise ja uute ettevõtlusmodelite väljatöötamise valdkonnas.

Artikkel 37

Koostöö audiovisuaalvaldkonnas

1. Assotsieerimise raames audiovisuaalvaldkonnas tehtava koostöö eesmärk on edendada osalejate audiovisuaalset toodangut ja see võib hõlmata järgmisi meetmeid:
 - (a) ringhäälingusektoritevahelise koostöö ja vahetuse toetamine;
 - (b) audiovisuaalteoste vahetuse toetamine;
 - (c) pädevate asutuste, samuti audiovisuaal- ja ringhäälingupoliitika ning õigusliku raamistiku alaste seisukohtade vahetamine;
 - (d) üksteise territooriumil ja kolmandates riikides korraldatavate rahvusvaheliste ürituste külastamise ja neil osalemise toetamine.
2. Audiovisuaalsete teoste ühisele tootmisele võib anda toetust kohaliku ja piirkondliku kultuurilise sisu edendamise kavades, mis on loodud liidus, ÜMTdes ja seotud liikmesriikides.

Artikkel 38

Lavakunst

Assotsieerimise raames võib teha koostööd lavakunsti valdkonnas selleks, et:

- (a) lavakunsti viljelejate vaheliste kontaktide süvendamiseks edendada nende vahetust ja koolitust, sealhulgas võimaldades neil osaleda prooviesinemistel ning arendada ja edendada võrgustikke;
- (b) soodustada ühe või mitme liidu liikmesriigi ja ühe või mitme ÜMT tootjate ühistoodangut ning
- (c) soodustada rahvusvaheliste teatritehnoloogiaalaste standardite väljatöötamist ja teatrilaval kasutatavate märkide kasutamist, sealhulgas standardimisasutuste kaudu.

Artikkel 39

Kultuuripärandi ja ajaloomälestiste kaitse

Assotsieerimise raames materiaalse ja immateriaalse kultuuripärandi ja ajaloomälestiste kaitse valdkonnas tehtava koostöö eesmärk on edendada teadmisi ja head tava,

- (a) soodustades teabevahetust;
- (b) edendades koostööd kutsealase koolituse valdkonnas;
- (c) parandades kohaliku üldsuse teadlikkust ning
- (d) pakkudes ajaloomälestiste, kaitsealuste kohtade ja kultuuripärandiga seotud õigusaktide ja meetmete rakendamise, eelkõige aga pärandi kohalikku ellu sulandamise alast nõustamist.

Artikkel 40

Turism

Assotsieerimise raames võib turismi valdkonnas tehtav koostöö hõlmata järgmist:

- (a) meetmed, mille eesmärk on määratleda, kohandada ja arendada säästvat turismipoliitikat;
- (b) meetmed ja tegevused, millega arendatakse ja toetatakse säästvat turismipoliitikat;
- (c) meetmed, mille eesmärk on integreerida säästev turism ÜMTde kodanike sotsiaalsesse, kultuurilisse ja majanduslikku ellu.

6. PEATÜKK

VÕITLUS ORGANISEERITUD KURITEGEVUSEGA

Artikkel 41

Võitlus organiseeritud kuritegevuse, inimkaubanduse, laste seksuaalse kuritarvitamise ja seksuaalse ekspluateerimise, terrorismi ja korruptsiooniga

1. Assotsieerimise raames võib teha koostööd organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse valdkonnas selleks, et:
 - (a) töötada välja uuenduslikke ja tõhusaid vahendeid, et edendada politsei- ja õigusala koostööd, sealhulgas kodanikuühiskonna organisatsioonide ja muude sidusrühmadega tehtavat koostööd organiseeritud kuritegevuse, inimkaubanduse, laste seksuaalse kuritarvitamise ja seksuaalse ekspluateerimise, terrorismi ja korruptsiooni vastu võitlemisel, ning
 - (b) võttes arvesse rahvusvaheliste organite tegevust sellel alal, aidata ÜMTdel parandada organiseeritud kuritegevuse, inimkaubanduse, laste seksuaalse kuritarvitamise ja seksuaalse

ekspluateerimise, terrorismi ja korruptsiooni vastu võitlemise, samuti igasuguste narkootiliste ja psühhotroopsete ainete valmistamise, levitamise ja ebaseadusliku kauplemise vastu võitlemise poliitika tõhusust, hoides ära uimastite kuritarvitamist ja vähendades uimastite põhjustatud kahju muu hulgas järgmiste meetmete abil:

i) koolitus ning organiseeritud kuritegevuse, inimkaubanduse, laste seksuaalse kuritarvitamise ja seksuaalse ekspluateerimise, terrorismi ja korruptsiooni vastu võitlemise suutlikkuse suurendamine;

ii) ennetustöö, sealhulgas uimastisõitlaste koolitus, teavitamine, tervishoid, ravi ja taastusabi, kaasa arvatud uimastisõitlaste töökeskkonda ja ühiskonda taasintegreerimise projektid;

iii) tõhusate jõustamismeetmete väljatöötamine;

iv) tehnilise, finants- ja haldusabi andmine, et töötada välja tõhus inimkaubandusevastase võitluse poliitika ja võtta vastu selle valdkonna õigusaktid, eelkõige teadlikkuse suurendamise kampaaniate korraldamise ning suunamismehhanismide ja ohvrikaitse süsteemide loomise kaudu, kaasates asjaomased sidusrühmad ja kodanikuühiskonna organisatsioonid;

v) tehnilise, finants- ja haldusabi andmine uimastite tarvitamisest tekkiva kahju ärahoidmisele, ravimisele ja vähendamisele;

vi) tehnilise abi andmine laste seksuaalse kuritarvitamise ja seksuaalse ekspluateerimise vastaste õigusaktide ja poliitika väljatöötamiseks ning

vii) tehnilise abi andmine ja koolitus, et toetada suutlikkuse suurendamist ja edendada rahvusvaheliste korruptsioonivastase võitluse normide täitmist, lähtudes eelkõige ÜRO korruptsioonivastase konventsiooni nõuetest.

2. Assotsieerimise raames teevad ÜMTd liiduga koostööd rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse valdkonnas kooskõlas artikliga 70.

III OSA

KAUBANDUS JA KAUBANDUSEGA SEOTUD KOOSTÖÖ

I JAOTIS ÜLDSÄTTED

Artikkel 42 **Erieesmärgid**

Liidu ja ÜMTde vahelise kaubanduse ja kaubandusega seotud koostöö üldised eesmärgid on:

- (a) edendada ÜMTde sotsiaalset ja majanduslikku arengut, seades sisse tihedad majandussidemed nende ja terve liidu vahel;
- (b) soodustada ÜMTde integratsiooni piirkondliku ja maailmamajandusega ning edendada kaupade ja teenustega kauplemist;
- (c) aidata ÜMTdel luua soodne investeerimiskliima, et toetada nende sotsiaalset ja majanduslikku arengut;
- (d) edendada üleilmse finantssüsteemi stabiilsust, terviklikkust ja läbipaistvust ning head juhtimistava maksuvaldkonnas;
- (e) toetada ÜMTde majanduse mitmekesistamist;
- (f) toetada ÜMTde suutlikkust töötada välja ja rakendada poliitikat, mis aitavad arendada nende kaupade ja teenustega kauplemist;
- (g) toetada ÜMTde ekspordi- ja kauplemisvõime suurenemist;
- (h) toetada ÜMTde jõupingutusi, ühtlustada oma õigusakte liidu õigusaktidega või viia need vastavusse liidu õigusaktidega, kui see on asjakohane;
- (i) luua võimalusi liiduga sihipärase koostöö tegemiseks ja dialoogi pidamiseks kaubanduse valdkonnas ja sellega seotud valdkondades.

II JAOTIS KAUPADE JA TEENUSTEGA KAUPLEMISE NING ASUTAMISÕIGUSEGA SEONDUV KORD

1. PEATÜKK

KAUBAVAHETUSE KORD

Artikkel 43 **Päritolustaatusega kaupade vaba sissepääs**

- 1. ÜMTdest pärit tooted imporditakse liitu imporditollimaksumabalt.
- 2. Päritolustaatusega toodete määratlus ja sellega seonduva halduskoostöö meetodid on sätestatud II lisas.

Artikkel 44

Koguselised piirangud ja samaväärse toimega meetmed

1. Liit ei kohalda ÜMTdest pärinevate toodete importimisel koguselisi piiranguid ega samaväärse toimega meetmeid.
2. Lõikega 1 ei välistata kaupade impordi-, ekspordi- või transiidikeeldude või -piirangute kohaldamist, kui see on õigustatud kõlbluse või avaliku korra seisukohast või seotud inimeste, loomade ja taimede elu ja tervise, rahvuslike, kunsti-, ajaloo- ja muinsusväärtuste kaitsmise, taastumatute loodusvarade säilitamise või tööstus- ja kaubandusomandi kaitsmisega.
3. Esimeses lõigus osutatud keelud ega piirangud ei tohi endast kujutada meelevaldse või põhjendamatu diskrimineerimise vahendit ega üldist varjatud kaubanduspiirangut.

Artikkel 45

ÜMTde võetavad meetmed

1. Arvestades ÜMTde praegusi arenguvajadusi, võivad ÜMTde ametiasutused liidust pärit toodete impordi suhtes säilitada või kehtestada nende meelest vajalikke tollimakse ja koguselisi piiranguid.
2. Käesolevas peatükis käsitletud valdkondades võimaldavad ÜMTd liidule kohtlemist, mis on vähemalt sama soodus kui kõige soodsam kohtlemine, mida nad kohaldavad lõikes 4 sätestatud teiste suurte kaubanduspartnerite suhtes.
3. Lõikega 2 ei keelata ÜMT-l kohelda teisi ÜMTsid või muid arenguriike soodsamalt kui liitu.
4. Käesolevas jaotises mõistetakse „suure kaubanduspartneri“ all mis tahes arenenud riiki või mis tahes riiki, mille osakaal maailma kaupade ekspordis on üle 1 %, või, ilma et see piiraks lõike 3 kohaldamist, iseseisvalt, ühiselt või majandusliku integratsiooni lepingu alusel tegutsevat riikide rühma, mille osakaal maailma kaupade ekspordis on kokku üle 1,5 %. Osakaalu arvutuseks kasutatakse Maailma Kaubandusorganisatsiooni uusimaid ametlikke andmeid maailma juhtivate kaubaeksportijate kohta (liidusisene kaubandus välja arvatud).
5. ÜMTde ametiasutused edastavad komisjonile teabe nende kohaldatavate tollitariifide kohta ja vastavalt käesolevale otsusele kohaldatavate koguseliste piirangute loetelud. ÜMTde ametiasutused teavitavad komisjoni ka nimetatud meetmete muudatustest, kui need vastu võetakse.

Artikkel 46

Mittediskrimineerimine

1. Liit ei diskrimineeri ühtegi ÜMTd võrreldes teistega ja ÜMTd ei diskrimineeri ühtegi liikmesriiki võrreldes teistega.
2. Vastavalt artiklile 64 ei loeta diskrimineerimiseks käesoleva otsuse erisätete, eelkõige artikli 44 lõike 2, artiklite 45 ja 48, 49, 51 ning artikli 58 lõike 3 kohaldamist.

Artikkel 47

Jäätmete veo tingimused

1. Jäätmete vedu liikmesriikide ja ÜMTde vahel kontrollitakse rahvusvaheliste, eelkõige Baseli konventsiooni,⁴² ja liidu õigusaktide kohaselt. Liit toetab selles valdkonnas tõhusa

⁴² Ohtlike jäätmete riikidevahelise veo ja nende kõrvaldamise kontrolli Baseli konventsioon, allakirjutatud 22. märts 1989.

rahvusvahelise koostöö sisseseadmist ja arendamist, pidades silmas keskkonna ja rahvatervise kaitset.

2. Nende ÜMTde pädevad ametiasutused, kes ei ole oma põhiseadusliku seisundi tõttu Baseli konventsiooni osalised, kiirendavad neis ÜMTdes Baseli konventsiooni sätete rakendamiseks vajalike siseriiklike õigus- ja haldusnormide vastuvõtmist.
3. ÜMTdega seotud liikmesriigid aitavad kaasa sellele, et ÜMTd võtaksid vastu jäätmete ja jäätmesaadetiste valdkonna liidu õiguse rakendamiseks vajalikud siseriiklikud õigus- ja haldusnormid.
4. ÜMT ja seotud liikmesriik võivad kohaldada siseriiklikku korda jäätmete eksportimisel ÜMTst nimetatud liikmesriiki. Sellisel juhul teavitab ÜMTga seotud asjaomane liikmesriik komisjoni kohaldatavatest õigusaktidest, samuti tulevikus selliste õigusaktide muudatustest.

Artikkel 48

Soodustuste ajutine tühistamine

Kui komisjon on seisukohal, et esinevad piisavad põhjused seada kahtluse alla käesoleva otsuse rakendamise nõuetekohasus, alustab ta konsultatsioone asjaomase ÜMT ja liikmesriigiga, kellel on temaga erisuhted, et tagada käesoleva otsuse nõuetekohane rakendamine. Kui konsultatsioonide tulemuseks ei ole käesoleva otsuse rakendamine vastastikku vastuvõetaval viisil, võib liit ajutiselt tühistada asjaomase ÜMT soodustused kooskõlas III lisaga.

Artikkel 49

Kaitse- ja järelevalvemeetmed

Käesoleva otsuse nõuetekohaseks rakendamiseks võib liit võtta IV lisas sätestatud kaitse- ja järelevalvemeetmeid.

2. PEATÜKK

TEENUSTEGA KAUPLEMISE NING ASUTAMISÕIGUSEGA SEONDUV KORD

Artikkel 50

Mõisted

Käesolevas peatükis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- (a) „ÜMT füüsiline isik“ – füüsiline isik, kes tavaliselt elab ÜMTs ja kes on mõne liikmesriigi kodanik või kellele on selles ÜMTs antud spetsiaalne õiguslik seisund. Selle määratlusega ei piirata liidu kodakondsusest tulenevaid õigusi ELi toimimise lepingu tähenduses;
- (b) „ÜMT juriidiline isik“ – juriidiline isik, kes on asutatud asjaomase ÜMT õigusaktide alusel ja kelle registrijärgne asukoht, juhatuse asukoht või põhitegevuskoht on selle ÜMT territooriumil. Juriidilist isikut, kellel on ÜMT territooriumil üksnes registrijärgne asukoht või juhatuse asukoht, ei käsitata ÜMT juriidilise isikuna, kui tema tegevus ei ole tegelikult ja pidevalt seotud selle riigi või territooriumi majandusega;
- (c) liidu ja ÜMTde vahel sõlmitud lepingute kohase kohtlemise suhtes kohaldatakse määratlusi, mis on sätestatud artikli 51 lõikes 1 osutatud majandusliku integratsiooni lepingutes.

Artikkel 51

Kõige soodsam kohtlemine

1. Pidades silmas majandustegevuse raames teenuskaubandust ja asutamist mõjutavaid meetmeid:
 - (a) liit võimaldab ÜMTde füüsilistele ja juriidilistele isikutele kohtlemist, mis on vähemalt sama soodus kui kõige soodsam kohtlemine, mida nad kohaldavad mis tahes sellise kolmanda riigi füüsiliste ja juriidiliste isikute suhtes, kellega liit sõlmib või on sõlminud majandusliku integratsiooni lepingu;
 - (b) ÜMT võimaldab liidu füüsilistele ja juriidilistele isikutele kohtlemist, mis on vähemalt sama soodus kui kõige soodsam kohtlemine, mida nad kohaldavad mis tahes sellise suure kaubanduspartneri füüsiliste ja juriidiliste isikute suhtes, kellega ÜMT sõlmib majandusliku integratsiooni lepingu pärast 1. jaanuari 2014.
2. Lõikes 1 sätestatud kohustused ei kehti kohtlemise suhtes, mida võimaldatakse:
 - (a) siseturu raamistikus või majandusliku integratsiooni lepingus, mille kohaselt osalistel tuleb märkimisväärselt ühtlustada oma õigusakte, et kõrvaldada mittediskrimineerivad takistused asutamisoiguse ja teenuskaubanduse valdkonnas;
 - (b) vastavalt meetmetele, millega nähakse ette kvalifikatsioonide või litsentside tunnustamine. See ei piira käesoleva artikli kohaste erimeetmete võtmist ÜMTde suhtes;
 - (c) tulenevalt rahvusvahelistest lepingutest või kokkulepetest, mis on täielikult või peamiselt seotud maksustamisega;
 - (d) tulenevalt meetmetest, mis kuuluvad GATSi II artikli lõike 2 kohaste enamsoodustusrežiimi erandite alla.
3. Ühtki käesoleva otsuse sätet ei tõlgendata selliselt, et see takistaks liidul või ÜMTdel vastu võtmast või säilitamast usaldatavuskaalutluste meetmeid muu hulgas järgmisel otstarbel:
 - (a) investorite, hoiustajate, kindlustusvõtjate või selliste isikute kaitseks, kelle suhtes finantsteenuse osutajal on usalduskohustus, või
 - (b) lepinguosalise finantssüsteemi terviklikkuse ja stabiilsuse tagamiseks.
4. ÜMT ametiasutused võivad kohaliku tööhõive edendamise või soodustamise eesmärgil vastu võtta õigusakte, et toetada ÜMTde füüsilisi isikuid ja kohalikku majandustegevust. Sellisel juhul teavitavad ÜMT ametiasutused komisjoni vastuvõetud õigusaktidest, et komisjon saaks liikmesriikidele neist teada anda.

III JAOTIS

KAUBANDUSEGA SEOTUD MUUD VALDKONNAD

1. PEATÜKK

KAUBANDUS JA KESTLIK ARENG

Artikkel 52

Üldine lähenemisviis

Kaubandus- ja kaubandusega seotud koostöö eesmärk on toetada kestlikku majandus-, sotsiaal- ja keskkonnaarengut. ÜMTd ei muuda leebemaks oma keskkonna- ega töölaseid õigus- ega haldusnorme kaubanduse ja investeringute soodustamise eesmärgil.

Artikkel 53

Kaubanduse suhtes kohaldatavad keskkonna- ja kliimamuutuste valdkonna standardid

1. Assotsieerimise raames tehtava kaubandus- ja kaubandusega seotud koostöö eesmärk on suurendada kaubandus- ja keskkonnapoliitika ja -kohustuste vastastikust kooskõla. Seejuures võetakse assotsieerimise raames kaubandusega seotud koostöös arvesse põhimõtteid, millest lähtutakse rahvusvahelises keskkonnajuhtimises ning mis on sätestatud mitmepoolsetes keskkonnalepingutes.
2. Kaubandusega seotud koostöö eesmärk on toetada ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni lõppeesmärgi ja Pariisi kliimakokkuleppe rakendamist. Seda võidakse laiendada ka muude kaubandusega seotud mitmepoolsete keskkonnalepingute, näiteks ohustatud looduslike looma- ja taimeliikidega kauplemise konventsiooni alusel toimuvale koostööle.

Artikkel 54

Kaubanduse valdkonna tööõiguse standardid

1. Assotsieerimise eesmärk on edendada kaubandust, et saavutada täielik ja produktiivne tööhõive ning tagada kõigile inimväärne töö.
2. Õiguses ja praktikas austatakse ja rakendatakse rahvusvaheliselt tunnustatud tööõiguse põhistandardeid, mis on määratletud Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni asjakohastes konventsioonides. Selliste põhistandarditega nõutakse muu hulgas ühinemisvabaduse ja kollektiivlääbirääkimiste õigusest kinnipidamist, mis tahes sunni- ja kohustusliku töö ning laste töö halvimate vormide keelamist, töölevõtmise vanuse alammäära kehtestamist ning mittediskrimineerimist töösuhetes. ÜMTd tagavad tulemusliku tööjärelevalve, tulemuslikud töötervishoiu ja tööohutuse meetmed, kooskõlas Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni konventsioonidega, samuti inimväärset töötingimused kõigile, sealhulgas töötasu ja sissetulekute, töötundide ja muude töötingimuste suhtes.

Artikkel 55

Säästev kauplemine kalandustoodetega

Assotsieerimise raames võib teha koostööd kalavarude säästva majandamise edendamiseks, samuti ebaseadusliku, teatamata jäetud ja reguleerimata kalapüügi ning sellega seotud kaubanduse vastu võitlemiseks. Selles valdkonnas on koostöö eesmärgid järgmised:

- (a) toetada ÜMTde ja piirkondlike kalavarude majandamise organisatsioonide koostööd kalanduse ja mereökosüsteemide pikaajalist tõhusat majandamist võimaldavate kontrolli- ja järelevalvesüsteemide, stiimulite ja meetmete väljatöötamisel ja rakendamisel;

- (b) edendada ÜMTdes ebaseadusliku, teatamata jäetud ja reguleerimata kalapüügi ning sellega seotud kaubanduse vastase võitluse meetmete rakendamist.

Artikkel 56

Säästev puidukaubandus

Assotsieerimise raames puidukaubanduse valdkonnas tehtava koostöö eesmärk on edendada kauplemist seaduslikest allikatest pärit puiduga. Koostöö võib hõlmata reguleerivate meetmete alast dialoogi ning teabevahetust selliste turupõhiste ja vabatahtlike meetmete kohta nagu metsade sertifitseerimine ja keskkonnahoidlikud riigihanked.

Artikkel 57

Kaubandus ja kestlik areng

1. Assotsieerimise raames kaubanduse ja kestliku arengu valdkonnas tehtava koostööga võib:
 - (a) toetada ja edendada kauplemist keskkonnakaupade ja -teenustega, sealhulgas kohalike õigusaktide väljatöötamise ja rakendamise abil, ning teenuste ja kaupadega, mis aitavad kaasa ÜMTde sotsiaalsete tingimuste parandamisele;
 - (b) toetada säästva taastuvenergia, energiatõhusate toodete ja teenuste ning muude kliimamuutuste leevendamise seisukohalt eriti oluliste kaupade ja teenustega kauplemise ja neisse investeerimise valdkonnas esinevate takistuste kõrvaldamist, sealhulgas võttes vastu poliitikaraamistikku, mis soodustab parima kättesaadava tehnoloogia kasutamist, ning võttes kasutusele standardid, mis vastavad keskkonna ja majanduse vajadustele ning aitavad vähendada tehnilisi kaubandustõkkeid;
 - (c) edendada kaubandust selliste kaupadega, mis aitavad parandada sotsiaalseid tingimusi ja edendada keskkonnasõbralikku tava, sealhulgas kaupadega, mille suhtes kohaldatakse sealseid vabatahtliku säästvuse tagamise kavasid nagu õiglane ja eetiline kaubandus, ökomärgised ning loodusressurssidepõhiste toodete sertifitseerimise kavad;
 - (d) edendada vastutustundliku ettevõtluse ja ettevõtete sotsiaalse vastutuse rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtteid ja suuniseid ning ergutada ÜMTdes tegutsevaid äriühinguid neid rakendama ning vahetada teavet ja parimaid tavasid.
2. Kui liit ja ÜMTd kavandavad ja rakendavad keskkonnatingimuste ja töötajate olukorra parandamiseks selliseid kaitsemeetmeid, mis võivad mõjutada kaubandust ja investeringuid, võivad liit ja ÜMTd võtta arvesse olemasolevat teadus- ja tehnikateavet ning asjakohaseid rahvusvahelisi standardeid, suuniseid ja soovitusi, kaasa arvatud ettevaatuspõhimõtet.
3. Liit ja ÜMTd töötavad välja, juurutavad ja rakendavad läbipaistavalt meetmed, millega kaubandust või investeerimist edendades kaitsta keskkonda ja töötingimusi.

2. PEATÜKK

KAUBANDUSEGA SEOTUD MUUD KÜSIMUSED

Artikkel 58

Jooksvad maksed ja kapitali liikumine

1. Liidu ja ÜMTde residentide vahelistele maksebilansi jooksevkonto kohastele vabalt vahetatavas vääringus tehtavatele maksetele ei kehtestata piiranguid.

2. Liikmesriigid ja ÜMTde ametiasutused kohustuvad maksebilansi kapitalikonto kohaste tehingute puhul tagama kapitali vaba liikumise vastuvõtva liikmesriigi, riigi või territooriumi õigusaktide kohaselt asutatud äriühingutesse otse investeerimisel ning tagama, et selliste investeeringute tulemusena omandatud vara ja nendest tulenevat kasumit on võimalik rahaks muuta ja kodumaale tagasi viia.
3. Liidul ja ÜMTdel on õigus võtta ELi toimimise lepingu artiklites 64, 65, 66, 75, 143, 144 ja 215 ette nähtud meetmeid *mutatis mutandis* neis artiklites sätestatud tingimustel.
4. ÜMT ametiasutused, asjaomane liikmesriik ja liit teavitavad üksteist sellistest meetmetest viivitamata ning esitavad üksteisele kõnealuste meetmete lõpetamise ajakava niipea kui võimalik.

Artikkel 59

Konkurentsipoliitika

ÜMT võtab vastu või säilitab konkurentsioiguse, mida kohaldatakse kõigi majandussektorite ettevõtjate suhtes ja millega võideldakse tõhusalt järgmise tegevuse vastu:

1. ettevõtjatevahelised horisontaalsed ja vertikaalsed kokkulepped, ettevõtjate ühenduste otsused ja kooskõlastatud tegevus, mille eesmärk või mõju on konkurentsivõime vältimine, piiramine või moonutamine;
2. turgu valitseva seisundi kuritarvitamine ühe või mitme ettevõtja poolt;
3. ettevõtjate koondumised, mis takistaksid märkimisväärselt tõhusat konkurentsi, eelkõige turgu valitseva seisundi loomise või tugevdamise tagajärjel, ning
4. ÜMT poolt riigi vahenditest antud abi, mis teatud ettevõtjaid soodustades kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, kuivõrd see mõjutab märkimisväärselt kaubandust või investeerimist.

Artikkel 60

Intellektuaalomandi õiguste kaitse

1. Intellektuaalomandi õiguste, kaasa arvatud selliste õiguste teostamise vahendite piisav ja tõhus kaitse tagatakse kooskõlas kõige rangemate rahvusvaheliste normidega, et vähendada moonutusi ja takistusi kahepoolses kaubanduses.
2. Assotsieerimise raames võib selles valdkonnas teha koostööd, et töötada välja intellektuaalomandi õiguste kaitse ja jõustamise alaseid õigusakte ja määrusi, vältida õiguste kuritarvitamist nende valdajate poolt ja selliste õiguste rikkumist konkurentide poolt ning toetada riiklikke ja piirkondlikke intellektuaalomandi jõustamise ja kaitse organisatsioone, sealhulgas töötajate koolitamist.

Artikkel 61

Tehnilised kaubandustõkked

Assotsieerimise raames võib teha koostööd kaupade tehniliste normide, standardimise, vastavushindamise, akrediteerimise, turu järelevalve ja kvaliteedi tagamise valdkonnas, et kõrvaldada tarbetud tehnilised tõkked liidu ja ÜMTde vahelises kaubanduses ning vähendada valdkondadevahelisi erinevusi.

Artikkel 62

Tarbijapoliitika, tarbijate tervise kaitse ja kaubandus

Assotsieerimise raames tarbijapoliitika, tarbijate tervise kaitse ja kaubanduse valdkonnas tehtav koostöö võib hõlmata tarbijapoliitika ja tarbijate tervise kaitse alaste õigusaktide väljatöötamist, et vältida põhjendamatuid kaubandustõkkeid.

Artikkel 63

Sanitaar- ja fütosanitaarmedetmed

Assotsieerimise raames sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete valdkonnas tehtava koostöö eesmärk on:

- (a) soodustada liidu ja ÜMTde vahelist ning ÜMTde ja kolmandate riikide vahelist kaubandust, tagades inimeste, loomade ja taimede tervise ning elu kaitse kooskõlas Maailma Kaubandusorganisatsiooni sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete rakendamise lepinguga (edaspidi „WTO sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete rakendamise leping“);
- (b) lahendada sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete puhul kaubandusega seotud probleeme;
- (c) tagada liidu ja ÜMTde vahelises kaubanduses kohaldatavate sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete läbipaistvus;
- (d) edendada meetmete vastavusseviimist rahvusvaheliste standarditega kooskõlas Maailma Kaubandusorganisatsiooni sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete rakendamise lepinguga;
- (e) toetada ÜMTde osalemist organisatsioonides, kes töötavad välja rahvusvahelisi sanitaar- ja fütosanitaarnorme;
- (f) edendada ÜMTde ja Euroopa uurimisinstituutide ja laborite vahelist teabevahetust ja suhtlemist;
- (g) luua ja arendada ÜMTde tehnilist suutlikkust rakendada ja kontrollida sanitaar- ja fütosanitaarmedetmeid;
- (h) edendada sanitaar- ja fütosanitaarmedetmete valdkonnas tehnosiiret ja kiiret teabevahetust.

Artikkel 64

Proteksionistlike meetmete keelustamine

1. peatüki ja käesoleva peatüki sätteid ei tohi kasutada suvaliseks diskrimineerimiseks ega kaubanduse varjatud piiramiseks.

3. PEATÜKK

RAHA- JA MAKSUSTAMISKÜSIMUSED

Artikkel 65

Maksuerand

1. Ilma et see piiraks artikli 66 kohaldamist, ei kohaldata käesoleva otsuse sätete kohaselt võimaldatavat enamsoodustusrežiimi maksusoodustuste suhtes, mida liikmesriigid või

ÜMTde ametiasutused annavad või võivad edaspidi anda topeltmaksustamise vältimise lepingute või muude maksukokkulepete või siseriikliku maksuõiguse alusel.

2. Ühtki käesoleva otsuse sätet ei tõlgendata selliselt, et see takistaks vastu võtmast või rakendamast meetmeid, mille eesmärk on ära hoida maksupettust või takistada topeltmaksustamise vältimiseks sõlmitud lepingute maksustamissätete või muude maksukokkulepete või riigisisese maksuseadusega ette nähtud maksudest kõrvalehoidmist või maksustamise vältimist.
3. Ühtki käesoleva otsuse sätet ei tõlgendata selliselt, et see takistaks asjaomastel pädevaid ametiasutusi eristamast oma asjakohaste maksusätete kohaldamisel maksumaksjaid, kes ei ole ühesuguses olukorras, eeskätt oma elu- või asukoha poolest või selle koha poolest, kuhu nad oma kapitali on investeerinud.

Artikkel 66

Liidu rahastatavate lepingute suhtes kohaldatav maksu- ja tollikord

1. ÜMTd kohaldavad liidu rahastatavate lepingute suhtes vähemalt sama soodsat maksu- ja tollikorda kui kõige soodsam kohtlemine, mida nad võimaldavad seotud liikmesriikidele või sellistele riikidele, kelle suhtes kohaldatakse enamsoodustusrežiimi, või rahvusvahelistele arenguorganisatsioonidele, kellega neil on sidemeid.
2. Ilma et see piiraks lõike 1 kohaldamist, kohaldatakse liidu rahastatavate lepingute suhtes järgmist korda:
 - (a) abi saavas ÜMTs ei kohaldata lepingu suhtes tempelmakse ega registreerimislõive ega samaväärse toimega makse, olenemata sellest, kas need maksud on juba olemas või kehtestatakse need edaspidi; sellised lepingud registreeritakse siiski ÜMTs kehtivate õigusaktide kohaselt ja selle eest võib võtta osutatud teenusele vastavat tasu;
 - (b) lepingute täitmisest tulenev kasum ja/või tulu maksustatakse tulu saava ÜMT maksustamiskorra kohaselt, tingimusel et sellist kasumit ja/või tulu teenivate füüsiliste või juriidiliste isikute alaline tegutsemiskoht asub selles ÜMTs või lepingu täitmine kestab kauem kui kuus kuud;
 - (c) kui ettevõtjad peavad importima töövahendeid ehituslepingute täitmiseks, kohaldatakse nende taotluse korral kõnealuste töövahendite suhtes ajutise impordi korda, mis on sätestatud abi saava ÜMT õigusaktides;
 - (d) teenuslepingus piiritletud ülesannete täitmiseks vajalikke erialaseid töövahendeid võib ajutiselt importida abi saavasse ÜMTsse ja nende suhtes ei kohaldata mingeid impordi- ja tollimakse ega teisi samaväärse toimega makse, kui need maksud ei ole tasu osutatud teenuste eest;
 - (e) abi saavas ÜMTs ei kohaldata tarnelepingute kohase impordi suhtes impordi- ja tollimakse ega teisi samaväärse toimega makse. Asjaomase ÜMTst pärinevate toodete tarnimise leping sõlmitakse tarnitavate toodete tehasehinna põhjal, millele võib lisada selliseid siseriiklikke makse, mida kohaldatakse nende tarnete suhtes selles ÜMTs;
 - (f) kütuseid, määrdeid ja süsivesinik-sideaineid ning üldiselt kõiki ehituslepingute täitmiseks kasutatavaid materjale käsitatakse kohalikul turult ostetuna ja nende suhtes kohaldatakse abi saavas ÜMTs kehtivaid maksueeskirju;
 - (g) isiklikud asjad ja majatarbed, mis imporditakse teenuslepingus piiritletud ülesannete täitmiseks muude kui kohalike seast tööle võetud füüsiliste isikute ja nende pereliikmete tarbeks, vabastatakse impordi- ja tollimaksudest ja muudest samaväärse toimega maksudest abi saavas ÜMTs kehtivate õigusaktidega ette nähtud ulatuses.

3. Kõikides lepingutega seotud küsimustes, mis ei ole hõlmatud lõigetega 1 ja 2, kohaldatakse asjaomase ÜMT õigusakte.

4. PEATÜKK

KAUBANDUSSUUTLIKKUSE ARENDAMINE

Artikkel 67

Üldine lähenemisviis

Selleks et tagada, et ÜMTd saaksid käesolevast otsusest võimalikult suurt kasu ja et nad saaksid liidu siseturul ning piirkondlikul, allpiirkondlikul ning rahvusvahelisel turul osaleda võimalikult headel tingimustel, aitab assotsieerimine arendada ÜMTde kaubandussuutlikkust,

- (a) suurendades ÜMTde konkurentsivõimet, võimet toimida iseseisvalt ja majanduslikku vastupanuvõimet, suurendades ÜMTde kaubanduse ja teenuskaubanduse väärtust ja mahtu ning tugevdades ÜMTde võimet meelitada erasektorit tegema investeeringuid eri majandussektoritesse;
- (b) parandades ÜMTde ja naaberriikide vahelist koostööd kaubanduse, teenuskaubanduse ja asutamisõiguse valdkonnas.

Artikkel 68

Kaubandusdialoog, koostöö ja suutlikkuse suurendamine

Assotsieerimise raames võib pidada dialoogi, teha koostööd ja toetada suutlikkuse suurendamise algatusi selleks, et:

- (a) tugevdada ÜMTde suutlikkust töötada välja ja rakendada poliitikaid, mis aitavad arendada kaupade ja teenustega kauplemist;
- (b) julgustada ÜMTsid tegema jõupingutusi õigusliku, reguleeriva ja institutsioonilise raamistiku ning vajaliku halduskorra kehtestamiseks;
- (c) edendada erasektori, eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete arengut;
- (d) toetada turgude arengut ja toodete väljatöötamist ning muu hulgas toodete kvaliteedi parandamist;
- (e) aidata kaasa kaubanduse ja teenuskaubanduse seisukohalt oluliste inimressursside ja kutseoskuste arengule;
- (f) parandada ettevõtlusvahendajate suutlikkust osutada ÜMTde ettevõtetele ekspordi seisukohalt olulisi teenuseid, näiteks turu-uuringud;
- (g) aidata luua investeerimist soodustavat ettevõtluskliimat.

5. PEATÜKK

KOOSTÖÖ FINANTSTEENUSTE JA MAKSUNDUSE VALDKONNAS

Artikkel 69

Koostöö rahvusvaheliste finantsteenuste valdkonnas

Assotsieerimise raames võib teha koostööd üleilmse finantssüsteemi stabiilsuse, terviklikkuse ja läbipaistvuse edendamiseks. Koostöö võib hõlmata:

- (a) investoritele ja muudele finantsteenuste tarbijatele tõhusa ja piisava kaitse pakkumist;
- (b) rahapesu ja terrorismi rahastamise vältimist ja selle vastu võitlemist;
- (c) eri osalejate, sealhulgas reguleerivate asutuste ja järelevalveasutuste vahelise koostöö edendamist;
- (d) sõltumatute ja tõhusate finantsteenuste järelevalve mehhanismide loomist.

Artikkel 70

Finantsteenuste rahvusvahelised standardid

Liit ja ÜMTd tagavad võimalust mööda, et nende territooriumil finantsteenuste sektori reguleerimisel ja järelevalves ning maksudest kõrvalehoidumise ja maksustamise vältimise vastases võitluses rakendatakse ja kohaldatakse rahvusvaheliselt kokku lepitud standardeid. Sellised rahvusvaheliselt kokkulepitud standardid on muu hulgas Baseli Pangajärelevalve Komitee „Tõhusa pangajärelevalve põhialused“ („Core Principles for Effective Banking Supervision“), Rahvusvahelise Kindlustusjärelevalve Assotsiatsiooni „Kindlustuse põhialused ja meetodid“ („Insurance Core Principles“), Rahvusvahelise Väärtpaberijärelevalve Organisatsiooni „Väärtpaberijärelevalve eesmärgid ja põhimõtted“ („Objectives and Principles of Securities Regulation“), Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni „Maksundusala teabevahetuse leping“ („Agreement on Exchange of Information on Tax Matters“), G20 avaldus „Avaldus läbipaistvuse ja teabevahetuse kohta maksustamise eesmärgil“ („Statement on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes“), finantsstabiilsuse nõukogu „Finantsinstitutsioonide tulemusliku kriisilahenduse korra põhielemendid“ („Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions“).

ÜMTd võtavad vastu või säilitavad õigusraamistiku, mis takistab nende finantssüsteemi kasutamist rahapesu ja terrorismi rahastamise eesmärgil, juhindudes eelkõige selles valdkonnas tegevate rahvusvaheliste organite välja töötatud vahenditest, näiteks rahapesuvastase töökonna rahvusvahelistest standarditest rahapesu ning terrorismi rahastamise ja tuumarelvade leviku tõkestamise kohta – FATFi läbivaadatud soovitused („International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism and Proliferation - the FATF Recommendations“).

Kui Euroopa Komisjon otsustab, et liikmesriik võib ÜMTga sõlmida lepingu kõnealuse ÜMT ja selle ÜMTga seotud liikmesriigi vahel rahaülekannete tegemiseks, käsitletakse sellist ülekandmist rahaülekandena rahaülekannete määruse (EL) 2015/847 tähenduses ning kõnealune ÜMT peab vastama nimetatud määruses sätestatud nõuetele.

Käesolev artikkel ei piira finantsmääruse artikli 155 kohaldamist.

Artikkel 71

Maksunduslane koostöö

Liit ja ÜMTd tunnistavad ja võtavad endale kohustuse tulemuslikult rakendada hea maksuhaldustava põhimõtteid, sealhulgas ülemaailmseid standardeid, mis käsitlevad maksualast läbipaistvust ja teabevahetust, õiglast maksustamist, ning maksubaasi kahanemise ja kasumi ümberpaigutamise vastu võitlemise miinimumstandardid. Nad edendavad head maksuhaldustava, parandavad rahvusvahelist maksualast koostööd ja hõlbustavad maksutulude kogumist.

IV OSA

FINANTSKOOSTÖÖ

1. PEATÜKK

PÕHIMÕTTED

Artikkel 72

Rahalised vahendid

Liit aitab saavutada assotsieerimise üldesmäärke, pakkudes:

- (a) piisavalt rahalisi vahendeid ja vajalikku tehnilist abi, et tugevdada ÜMTde suutlikkust välja töötada ja rakendada strateegilisi ja regulatiivseid raamistikke;
- (b) pikaajalist rahastamist erasektori tugevdamiseks.
- (c) Vajaduse korral võib käesoleva otsuse alusel kehtestatud meetmete jaoks toetust saada muude liidu programmide kaudu, tingimusel et neist toetustest ei kaeta samu kulusid. Käesoleva otsuse kaudu võib toetada ka muude liidu programmide alusel kehtestatud meetmeid, tingimusel et neist toetustest ei kaeta samu kulusid. Sellisel juhul tehakse kohaldatavate eeskirjade valik kõnealuseid meetmeid käsitlevas tööprogrammis.

Artikkel 73

Eelarve

- 1. Programmi rahastamispaketi kogusuurus aastatel 2021–2027 on jooksevhindades 500 000 000 eurot.
- 2. Lõikes 1 esitatud summa orienteeriv jaotus esitatakse I lisas.
- 3. Lõikes 1 osutatud summa ei piira [uues mitmeaastase finantsraamistiku] määruse [määrus], [määruse (EL) [...]] ja finantsmääruse kohaste paindlikkussätete kohaldamist.

Artikkel 74

Mõisted

Käesolevas osas kasutatakse järgmisi mõisteid:

- (a) „programmikohane abi“ – ÜMTdele antav tagastamatu abi, millega rahastatakse programmdokumentides ette nähtud territoriaalseid, piirkondlikke ja piirkondadevahelisi strateegiaid ja esmatahtsate ülesannete täitmist;
- (b) „programmitöö“ – ÜMTde kestliku arengu tagamiseks assotsieerimise raames käesoleva otsuse II osas osutatud valdkonna meetmete mitmeaastaseks rakendamiseks ette nähtud soovituslike rahaliste vahenditega seotud organiseerimise ja otsuste tegemise ning selliste vahendite eraldamise protsess;

- (c) „programmdokument“ – dokument, milles on esitatud ÜMT strateegia, prioriteedid ja meetmed ÜMT kestliku arengu eesmärkide tõhusaks ja tulemuslikuks täitmiseks vastavalt assotsieerimise eesmärkidele.
- (d) „arengukavad“ – sidus tegevus, mille ÜMTd määravad kindlaks ja mida nad rahastavad omaenda arengupoliitika ja -strateegia või ÜMT ja seotud liikmesriigi vahelisel kokkuleppel põhineva arengupoliitika ja -strateegia kohaselt;
- (e) „vahendite territoriaalne jaotus“ – ÜMT-le eraldatud programmikohane abi, millega rahastatakse programmdokumentides ette nähtud territoriaalsete strateegiate ja prioriteetsete eesmärkide täitmist;
- (f) „vahendite piirkondlik jaotus“ – eraldatud programmikohane abi, millega rahastatakse programmdokumentides ette nähtud piirkondlike koostööstrateegiate ja mitut ÜMTd hõlmavate prioriteetsete eesmärkide täitmist;
- (g) „vahendite piirkondadevaheline jaotus“ – vahendite piirkondlikus jaotuses programmikohaseks abiks eraldatud osa, millega rahastatakse piirkondadevahelise koostöö strateegiate ja prioriteetsete eesmärkide täitmist, ja kuhu on kaasatud vähemalt üks ÜMT ja üks või mitu ELi toimimise lepingu artiklis 349 osutatud äärepoolseimat piirkonda ja/või üks või mitu AKV riiki ja/või üks või mitu AKV riikide hulka mittekuuluvat riiki või territooriumi.

Artikkel 75

Finantskoostöö põhimõtted

1. Liidu finantsabi põhineb partnerluse, omavastutuse, territoriaalsete süsteemidega kohandamise, vastastikuse täiendavuse ja subsidiaarsuse põhimõtetel.
2. Käesoleva otsuse raames võib rahastamist pakkuda programmikohase ja programmivälise abina.
3. Liidu finantsabi rakendamisel:
 - (a) võetakse arvesse ÜMTde geograafilisi, sotsiaalseid ja kultuurilisi erijooni ning nende erivõimalusi;
 - (b) tagatakse vahendite prognoositav ja korrapärane liikumine;
 - (c) lähtutakse paindlikult iga ÜMT olukorrast ning
 - (d) järgitakse täielikult kõikide partnerite institutsioonilisi, seaduslikke ja finantsilisi volitusi.
4. Asjaomase ÜMT ametiasutused vastutavad meetmete elluviimise eest, ilma et see piiraks komisjoni pädevust kindlustada usaldusväärne finantsjuhtimine liidu vahendite kasutamisel.

2. PEATÜKK

FINANTSKOOSTÖÖ ERISÄTTED

Artikkel 76

Reguleerimisese ja kohaldamisala

Kohaliku ja piirkondliku tasandil asjaomase ÜMT kehtestatud strateegia ja prioriteetide raames võib rahaliselt toetada:

- (a) valdkondlikke põhimõtteid ja reforme ning projekte, mis on kooskõlas selliste põhimõtete ja reformidega;
- (b) institutsioonide arendamist, suutlikkuse parandamist ja keskkonnaaspektidega arvestamist;
- (c) tehnilist abi.

Artikkel 77

Suutlikkuse suurendamine

1. Finantsabi võib muu hulgas kasutada selleks, et aidata arendada ÜMTde suutlikkust töötada välja ja rakendada II ja III osas nimetatud koostöövaldkondade üldistele eesmärkidele vastavaid territoriaalseid ja/või piirkondlikke strateegiaid ja meetmeid ning korraldada nende järelevalvet.
2. Liit toetab ÜMTde tegevust neid valdkondi kajastava statistika saamiseks.
3. Liit võib toetada ÜMTde jõupingutusi, mille eesmärk on parandada nende makromajanduslike näitajate võrreldavust.

Artikkel 78

Tehniline abi

1. Komisjoni algatusel võib liidupoolne rahastamine hõlmata otsuse rakendamise ja selle eesmärkide saavutamiseks seotud toetuskulusid, sealhulgas selliseks rakendamiseks vajaliku ettevalmistus-, jätku-, järelevalve-, kontrolli-, auditi- ja hindamistegevusega seotud haldustuge, samuti peakorter ja liidu delegatsioonide kulusid programmi jaoks vajaliku haldustoe tagamisel ning käesoleva otsuse alusel rahastatava tegevuse haldamisel, sealhulgas teavitus- ja teabevahetusmeetmed ning ettevõtte info- ja tehnoloogiasüsteemid.
2. ÜMT algatusel võib rahastada programmdokumentides nimetatud meetmete rakendamiseks vajalikke uuringuid või tehnilise abi meetmeid. Komisjon võib otsustada rahastada selliseid meetmeid kas programmikohase abi või tehnilise koostöö meetmete vahenditest.

3. PEATÜKK

FINANTSKOOSTÖÖ RAKENDAMINE

Artikkel 79

Üldpõhimõte

Kui käesolevas otsuses ei ole sätestatud teisti, rakendatakse liidu finantsabi kooskõlas eesmärkide ja üldpõhimõtetega, mis on sätestatud käesolevas otsuses, finantsmääruses ja [naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi määruses], eriti II jaotise I peatükis, v.a artikkel 13, artikli 14 lõiked 1 ja 4 ning artikkel 15, III peatükis, v.a artikli 21 lõige 1, lõike 2 punktid a ja b ning lõige 3, ning V peatükis, v.a artikli 31 lõiked 1, 4, 6 ja 9 ning artikli 32 lõige 3. Käesoleva otsuse artiklis 80 sätestatud korda ei kohaldata [naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi määruse] artikli 21 lõike 2 punktis c osutatud juhtudel.

Artikkel 80

Mitmeaastaste sihtprogrammide, tegevuskavade ja meetmete vastuvõtmine

Komisjon võtab käesoleva otsuse alusel ühtsete programmdokumentidena vastu [naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi määruse] artiklis 12 osutatud mitmeaastased sihtprogrammid koos vastavate [naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi määruse] artiklis 19 osutatud tegevuskavade ja meetmetega kooskõlas käesoleva määruse artikli 88 lõikes 5 osutatud kontrollimenetlusega. Sama menetlust kohaldatakse ka siis, kui on tegemist [naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi määruse] artikli 14 lõikes 3 osutatud läbivaatamistega, mille tulemusel mitmeaastase sihtprogrammi sisu oluliselt muudetakse.

Gröönimaa puhul võib [naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi määruse] artiklis 19 osutatud tegevuskavu ja meetmeid vastu võtta mitmeaastastest sihtprogrammidest eraldi.

Artikkel 81

Territoriaalse rahastamise tingimused

1. ÜMTde ametiasutused võivad saada käesolevas otsuses sätestatud rahalist abi.
2. Asjaomase ÜMT ametiasutuste nõusolekul võib käesolevas otsuses sätestatud rahalist abi anda ka järgmistele üksustele ja organitele:
 - (a) ÜMTde, nende piirkondade ja/või kohalikud avalik-õiguslikud või avaliku sektori osalusega asutused, ministeeriumid või kohalikud asutused ja eelkõige nende finantsasutused ja arengupangad;
 - (b) ÜMTde ja piirkondlike rühmade ettevõtjad;
 - (c) liikmesriigi ettevõtjad, et nad saaksid lisaks oma panusele tegelda tootmisega mõne ÜMT territooriumil;
 - (d) ÜMT ja liidu finantsvahendajad, kes soodustavad ja rahastavad erainvesteeringuid ÜMTdes, ning
 - (e) ÜMTdest või liidust pärinevad detsentraliseeritud koostöös osalejad ja muud valitsusvälised osalejad, et võimaldada neil ÜMTdes detsentraliseeritud koostöö raames ellu viia majandus-, kultuuri-, sotsiaal- ja haridusprojekte ja -kavasid käesoleva otsuse artikli 12 kohaselt.

Artikkel 82

Piirkondliku rahastamise tingimused

1. Vahendite piirkondlikku jaotust võib kasutada meetmetega, millest saab kasu ja millesse on kaasatud:
 - (a) kaks või enam ÜMTd sõltumata nende asukohast;
 - (b) ÜMTd ja liit tervikuna;
 - (c) kaks või enam ÜMTd sõltumata nende asukohast ja vähemalt üks järgmistest:
 - i) üks või mitu ELi toimimise lepingu artiklis 349 osutatud äärepoolseimat piirkonda;
 - ii) üks või mitu AKV riiki ja/või üks või mitu AKV riikide hulka mittekuuluvat riiki või territooriumi;
 - iii) üks või mitu piirkondlikku organit, mille liikmeteks on ÜMTd;

- v) üks või mitu üksust, asutust või muud organit vähemalt ühest ÜMTst, kes on kooskõlas käesoleva otsuse artikliga 8 ETKRi liikmed, üks või mitu äärepoolseimat piirkonda ning üks või mitu AKV riikide hulka kuuluvat ja/või AKV riikide hulka mittekuuluvat naaberriiki või -territooriumi.
2. Artiklis 74 osutatud vahendite piirkondliku jaotuse raames võib vahendite piirkondadevahelist jaotust kasutada meetmetega, millest saab kasu ja millesse on kaasatud:
 - (a) üks või mitu ÜMTd ja üks või mitu ELi toimimise lepingu artiklis 349 osutatud äärepoolseimat piirkonda;
 - (b) üks või mitu ÜMTd ja üks või mitu naaberriiki, mis võivad, kuid ei tarvitse olla AKV riigid või territooriumid;
 - (c) üks või mitu ÜMTd, üks või mitu äärepoolseimat piirkonda ning üks või mitu AKV riikide hulka kuuluvat ja/või mittekuuluvat riiki või territooriumi;
 - (d) kaks või enam piirkondlikku organit, mille liikmeteks on ÜMTd;
 - (e) üks või mitu üksust, asutust või muud organit vähemalt ühest ÜMTst, kes on kooskõlas käesoleva otsuse artikliga 8 ETKRi liikmed, üks või mitu äärepoolseimat piirkonda ning üks või mitu AKV riikide hulka kuuluvat ja/või AKV riikide hulka mittekuuluvat naaberriiki või -territooriumi.
 3. AKV riikide, äärepoolseimate piirkondade ja muude riikide ja territooriumide ÜMTde piirkondliku koostöö programmides osalemist rahastatakse lisaks vahenditele, mis on ÜMTdele ette nähtud käesoleva otsuse alusel.
 4. AKV riikide, äärepoolseimate piirkondade ja muude riikide osalemine käesoleva otsuse alusel ellu viidavates programmides nähakse ette ainult niivõrd, kuivõrd:
 - (a) samaväärsed sätted on olemas asjaomastes liidu programmides või liidu programmidega hõlmamata riikide ja territooriumide asjaomastes rahastamisprogrammides ning
 - (b) järgitakse proportsionaalsuse põhimõtet.

Artikkel 83

Muudest liidu programmidest rahastamise tingimused

1. Artiklis 50 määratletud ÜMT füüsilised isikud ja asjakohastel juhtudel ka ÜMT asjaomased riiklikud ja/või eraõiguslikud organid ja institutsioonid võivad osaleda liidu programmides ja kasutada nende programmide pakutavat rahastamist vastavalt programmi eeskirjadele ja eesmärkidele ning vajaduse korral ka ÜMTga seotud liikmesriigi suhtes kohaldatavale korrale.
2. ÜMTd võivad abi saada ka liidu ja teiste riikide vahelise koostöö programmidest ja rahastamisvahenditest, nagu [naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi määrus], vastavalt nimetatud programmide eeskirjadele, eesmärkidele ja korrale.
3. ÜMTd annavad sellistes liidu programmides osalemise kohta komisjonile alates 2022. aastast igal aastal teada.

Artikkel 84

Aruandlus

Komisjon jälgib käesoleva otsuse alusel ÜMTdele antava finantsabi rakendamisel tehtud edusamme ja esitab nõukogule alates 2022. aastast igal aastal aruande kõnealuse finantskoostöö rakendamise ja

tulemuste kohta. Aruanne saadetakse Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele.

Artikkel 85

Finantskontroll

1. Asjaomasel ÜMT-l lasub peavastutus liidu vahendite finantsjärelvalve eest. Vajaduse korral kooskõlastatakse finantsjärelvalve ÜMTga seotud liikmesriigiga ning see toimub kooskõlas asjakohaste siseriiklike õigusaktidega.
2. Komisjoni ülesanne on:
 - (a) tagada, et asjaomasel ÜMT-l on haldus- ja kontrollisüsteemid, mis kindlustavad liidu vahendite nõuetekohase ja tõhusa kasutamise, ning et need süsteemid toimivad nõuetekohaselt, ning
 - (b) eeskirjade eiramise korral esitada soovitusel või nõudmised võtta parandusmeetmeid, et eiramine lõpetada ja kõrvaldada juhtimises avastatud puudujäägid.
3. Komisjon, ÜMT ja vajaduse korral ka seotud liikmesriik kohtuvad halduskorra kohaselt igal aastal või korra kahe aasta jooksul kavade, meetodite ja kontrolli rakendamise koordineerimiseks.
4. Finantskorrektsioonide puhul:
 - (a) vastutab finantsrikkumiste avastamise ja kõrvaldamise eest kõigepealt asjaomane ÜMT;
 - (b) kui asjaomase ÜMT tegevuses esineb puudusi, mida ÜMT ei suuda parandada ja kui lepituskatsed ei anna tulemusi, võtab komisjon meetmed, et vähendada või tühistada programmdokumendi rahastamisotsusele vastava ülderaldise järelejäänud osa.

V OSA

LÕPPSÄTTED

Artikkel 86

Volituste delegeerimine komisjonile

Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 87 vastu delegeeritud õigusakte II, III ja IV lisa muutmiseks, et võtta arvesse tehnoloogia arengut ja tollialastes õigusaktides tehtud muudatusi.

Selleks et tõhusalt hinnata käesoleva otsuse eesmärkide saavutamise edenemist, on komisjonil õigus võtta kooskõlas artikliga 87 vastu delegeeritud õigusakte I lisa 3. artikli muutmiseks, et näitajad vajaduse korral läbi vaadata või neid täiendada ning et lisada käesolevasse otsusesse järelevalve- ja hindamisraamistiku kehtestamist käsitlevad sätted.

Artikkel 87

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.
2. Artiklis 86 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile viieks aastaks alates 1. jaanuarist 2021. Hiljemalt üheksa kuud enne viieaastase perioodi lõppu esitab komisjon delegeeritud volituste kohta aruande. Volituste delegeerimine pikeneb vaikselt samadeks ajavahemikeks, välja arvatud juhul, kui nõukogu avaldab pikendamisele vastuseisu vähemalt kolm kuud enne iga ajavahemiku lõppu.
3. Nõukogu võib artiklis 86 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.
4. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle nõukogule teatavaks.
5. Artikli 86 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist nõukogule esitanud selle suhtes vastuväiteid või kui nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et ta ei esita vastuväiteid. Nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 88

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee (edaspidi „ÜMT-komitee“). Kõnealune komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011⁴³ tähenduses.
2. II lisa artikli 10 lõike 6 ja artikli 16 lõike 8 kohaldamisel abistab komisjoni tolliseadustiku komitee, mis on loodud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 952/2013⁴⁴ artikli 285 lõikega 1. Kõnealune komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.

⁴³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisevolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13).

3. III lisa artikli 2 ning IV lisa artiklite 5 ja 6 kohaldamisel abistab komisjoni nõukogu määruse (EÜ) nr 260/2009⁴⁵ artikli 4 lõike 1 alusel loodud komitee. Kõnealune komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses.
4. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 4.
5. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 5.
6. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 8 koostoimes nimetatud määruse artikliga 4.
7. Kui komitee arvamus tuleb saada kirjaliku menetluse teel, lõpetatakse kõnealune menetlus ilma tulemusteta, kui arvamuse esitamise tähtaja jooksul komitee eesistuja niimoodi otsustab või kui seda nõutakse komitee liikmete lihthälteenamusega.

Artikkel 89

Teavitamine, teabevahetus ja avalikustamine

1. Käesoleva otsuse alusel liidu rahaliste vahendite saajad tunnistavad liidu rahaliste vahendite päritolu ja tagavad selle nähtavuse eriti meetmeid ja nende tulemusi reklaamides, andes eri sihtrühmadele, sealhulgas meediale ja üldsusele selle kohta sidusat, tulemuslikku ja proportsionaalset suunatud teavet.
2. Komisjon rakendab programmi ning selle meetmete ja tulemustega seotud teavitus- ja kommunikatsioonimeetmeid. Programmile eraldatud rahalised vahendid peavad ühtlasi aitama kaasa liidu poliitiliste prioriteetide tutvustamisele, niivõrd kui need on seotud artiklis 3 osutatud eesmärkidega.

Artikkel 90

Euroopa välisteenistuse klausel

Käesolevat otsust kohaldatakse kooskõlas nõukogu otsusega 2010/427/EL⁴⁶.

Artikkel 91

Kehtetuks tunnistamine ja üleminekusätted

1. Nõukogu otsus 2013/755/EL tunnistatakse kehtetuks alates 1. jaanuarist 2021.
2. Käesolev otsus ei mõjuta nõukogu otsuse nr 2013/755/EL alusel rakendatavate meetmete jätkumist või muutmist kuni nende meetmete lõpetamiseni ning nimetatud otsust kohaldatakse nende meetmete suhtes kuni nende lõpetamiseni.
3. Programmi rahastamispaketist võib katta ka tehnilise ja haldusabi kulud, mis on vajalikud selleks, et tagada üleminek programmi ja selle eelkäija, nõukogu otsuse 2013/755/EL alusel vastu võetud meetmete vahel.
4. Vajaduse korral võib kanda eelarvesse assigneeringuid ka pärast 2027. aastat, et katta artiklis 78 ette nähtud kulusid, selleks et oleks võimalik hallata meetmeid, mis ei ole 31. detsembriks 2027 veel lõpule viidud.

⁴⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (ELT L 269, 10.10.2013, lk 1).

⁴⁵ Nõukogu 26. veebruari 2009. aasta määrus (EÜ) nr 260/2009 impordi ühiste eeskirjade kohta (ELT L 84, 31.3.2009, lk 1).

⁴⁶ Nõukogu 26. juuli 2010. aasta otsus 2010/427/EL, millega määratakse kindlaks Euroopa välisteenistuse korraldus ja toimimine (ELT L 201, 3.8.2010, lk 30).

Artikkel 92
Jõustumine

Käesolev otsus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.
Seda kohaldatakse alates 1. jaanuarist 2021.

Brüssel,

Nõukogu nimel
president

FINANTSSELGITUS

1. ETTEPANEKU/ALGATUSE RAAMISTIK

- 1.1. Ettepaneku/algatuse nimetus
- 1.2. Asjaomased poliitikavaldkonnad (*programmi teemavaldkond*)
- 1.3. Ettepaneku/algatuse liik
- 1.4. Ettepaneku/algatuse põhjendus
- 1.5. Meetme kestus ja finantsmõju
- 1.6. Ettenähtud eelarve täitmise viisid

2. HALDUSMEETMED

- 2.1. Järelevalve ja aruandluse eeskirjad
- 2.2. Haldus- ja kontrollisüsteem
- 2.3. Pettuse ja eeskirjade eiramise ärahoidmise meetmed

3. ETTEPANEKU/ALGATUSE HINNANGULINE FINANTSMÕJU

- 3.1. Mitmeaastase finantsraamistiku rubriigid ja kulude eelarveread, millele mõju avaldub
- 3.2. Hinnanguline mõju kuludele
 - 3.2.1. Üldine hinnanguline mõju kuludele
 - 3.2.2. Hinnanguline mõju haldusassigneeringutele
 - 3.2.3. Kolmandate isikute rahaline osalus
- 3.3. Hinnanguline mõju tuludele

FINANTSSELGITUS

1. ETTEPANEKU/ALGATUSE RAAMISTIK

1.1. Ettepaneku/algatuse nimetus

Otsus, mis käsitleb ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimist Euroopa Liiduga, sealhulgas suhteid ühelt poolt Euroopa Liidu ning teiselt poolt Gröönimaa ja Taani Kuningriigi vahel (ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise otsus)

1.2. Asjaomased poliitikavaldkonnad (*programmi teemavaldkond*)

Otsusega ühendatakse praegune ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise otsus (2013/755/EL) ja praegune Gröönimaa otsus (2014/137/EL).

Poliitikavaldkond on järgmine.

15. Välistegevus

15.05. Ülemeremaad ja -territooriumid (sh Gröönimaa)

1.3. Ettepanek/algatus käsitleb:

☐ uut meetet

☐ uut meetet, mis tuleneb katseprojektist / ettevalmistavast meetmest⁴⁷

☐ olemasoleva meetme pikendamist

☒ ühe või mitme meetme ümbersuunamist teise või uude meetmesse või ühendamist teise või uue meetmega

1.4. Ettepaneku/algatuse põhjendus

1.4.1. Lühiki- või pikaajalises perspektiivis täidetavad vajadused, sealhulgas algatuse rakendamise üksikasjalik ajakava

Õigusakti pikaajaline eesmärk on edendada ÜMTde majanduslikku ja sotsiaalset arengut ning seada sisse tihedad majandussidemed nende ja liidu kui terviku vahel. Assotsieerimisega püütakse seda eesmärki lühemas plaanis saavutada, parandades ÜMTde konkurentsivõimet, tugevdades nende vastupanuvõimet, vähendades nende majanduslikku ja keskkonnavalast haavatavust ning edendades nende koostööd teiste partneritega.

1.4.2. ELi meetme lisaväärtus (see võib tuleneda erinevatest teguritest, nagu kooskõlastamisest saadav kasu, õiguskindlus, suurem tõhusus või vastastikune täiendavus). Käesoleva punkti kohaldamisel tähendab „ELi meetme lisaväärtus“ väärtust, mis tuleneb liidu sekkumisest ja lisandub väärtusele, mille liikmesriigid oleksid muidu üksi loonud.

ELi tasandi meetme põhjused (*ex ante*)

Ülemeremaad ja -territooriumid (edaspidi „ÜMTd“) on olnud Euroopa Liiduga assotsieeritud alates Rooma lepingu jõustumisest 1958. aastal. ÜMTde liiduga assotsieerimine tuleneb põhiseaduslikest suhetest, mida kõnealused piirkonnad omavad kolme liikmesriigiga. ÜMTd ei ole liidu tolliterritooriumi osa ning jäävad väljapoole siseturu piire. Lisaks sellele on enamik ÜMTsid silmitsi spetsiifiliste probleemidega, mis tulenevad nende suurusest, asukohast, kaugusest ja ahtast majanduslikust baasist. Seetõttu on EL viimastel aastakümnetel rahastanud ÜMTdes

⁴⁷

Vastavalt finantsmääruse artikli 58 lõike 2 punktile a või b.

EAFi territoriaalseid ja piirkonnaprogramme; viimati anti rahalist toetust ÜMTdele 11. EAFi kaudu ja toetamine peaks jätkuma.

1985. aastal lahkus Gröönimaa pärast rahvahääletust EList ja temast sai ÜMT. Taani ja Gröönimaaga sõlmitud lepingust (Gröönimaa leping) tulenevalt sai Gröönimaa kalanduskokkuleppe kaudu hüvitist ELi rahastamise kaotamise eest. 2006. aastal otsustas nõukogu pärast Gröönimaale võimaldatud rahalise hüvitise vähendamist lisaks kalanduskokkuleppele kehtestada spetsiaalse õigusakti Gröönimaa arengu toetamiseks.

ELi lähenemisviis vastastikuste suhete edasiarendamisele keskendub vastastikku kasulikule koostööle ÜMTde ja Gröönimaaga ning pöörab erilist tähelepanu ÜMTde jaoks olulistele prioriteetidele, nagu nende konkurentsivõime parandamine, vastupanuvõime tugevdamine ja nende haavatavuse vähendamine ning ÜMTde ja nende piirkondlike, Euroopa ja rahvusvaheliste partnerite vahelise koostöö edendamine.

EL saab anda lisaväärtust, mis põhineb tema õigusaktide alusel suunatavate vahendite summal, suhteliselt paindlikel eelarve täitmise viisidel ja mitmeaastase finantsraamistiku perioodil eraldatavate vahendite prognoositavusel.

ELil on märkimisväärne oskusteave ÜMTde vajaduste ja huvidega seotud olulistes valdkondades (näiteks piirkondlik ühtekuuluvus, majanduslik integratsioon, kliimamuutused), mis tugineb muu hulgas ELi edule teatavates poliitikavaldkondades (nt ühise põllumajanduspoliitika raames saadud teadmised toiduga kindlustatuse kohta). Mõningates valdkondades, kus liikmesriigid on otsustanud mitte meetmeid võtta või kus nende tegutsemisvõimalused on piiratud, on EL endiselt peamine või mõnikord ainus osaleja, kes saab sekkuda.

Oma delegatsioonide kaudu tegutseb EL kogu maailmas, omades seetõttu tohtul hulgal teavet maailma riikide ja piirkondade arengu kohta. See võimaldab ELil olla pidevalt teadlik uutest vajadustest ja probleemidest ning ressursse asjakohaselt ümber jaotada. ELi meetmed ja liikmesriikide võetavad meetmed täiendavad üksteist ja see vastastikune täiendavus kasvab. See elavdab poliitilist dialoogi ja koostööd, mida üha enam suunatakse liikmesriikidega ühiselt kavandatud programmide kaudu.

Samuti on ELil võimalik täiendada liikmesriikide tegevust potentsiaalselt ohtlike olukordade lahendamisel või eriti kulukate sekkumiste korral, näiteks kliimamuutusega seotud kriiside puhul, millela ÜMTd sageli kokku puutuvad.

Oodatav tekkiv liidu lisaväärtus (*ex post*)

Uue ÜMTde assotsieerimise otsuse tulemusena tekkiv oodatav lisaväärtus peaks johtuma välistegevuse rahastamisvahendite vahekokkuvõtte järeldest. ÜMTde ja Gröönimaa puhul jõuti järeldusele, et mõlemad vahendid on eesmärgipärased ning et ÜMTde assotsieerimine ja partnerlus Gröönimaaga on erinevate hinnatud parameetrite (tõhusus jne) puhul andnud tulemusi. Eeldatakse, et kavandatava õigusakti toel see positiivne suundumus jätkub.

Täpsemalt ning arvestades ÜMTde eripära ja nende erisuhteid ELiga, tagab uus kõiki ÜMTsid hõlmav rahastamisvahend:

haldamise ühtsuse – kõigi ÜMTde hõlmamine sama rahastamisallikaga (ELi eelarve) loob sünergia programmi töös ja rakendamisel;

ühiste eesmärkide konsolideerimise;

õigusraamistiku lihtsustamise ja sidususe;

ÜMTde kui rühma suurema nähtavuse.

Kavandatavas õigusaktis võetakse arvesse Ühendkuningriigi väljaastumist EList 29. märtsil 2019, mis jõustub üleminekuperioodi lõppedes 1. jaanuaril 2021, ja seega ei kohaldata seda Briti ÜMTde suhtes.

1.4.3. Samalaadsetest kogemustest saadud õppetunnid

11. EAFi ja Gröönimaa otsuse vahekokkuvõte:

11. EAF-ÜMT: ajavahemikul 2014–2020 on ÜMTdel ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimise otsuse kohaselt juurdepääs kolmele rahastamisallikale: 11. EAFile, ELi eelarvele (põhimõtteline võimalus osaleda kõigis ELi programmide ja rahastamisvahendites, sealhulgas näiteks arengukoostöö rahastamisvahendi teemakomponendis) ja Euroopa Investeerimispankale. 11. EAFi raames saavad ÜMTd 364,5 miljonit eurot.

ÜMTdele antav rahaline toetus ei piirdu vaesuse kaotamise eesmärgi kui EAFi üldeesmärgiga, kuna ÜMTde ja ELi assotsieerimise eesmärk on „edendada ÜMTde sotsiaalset ja majanduslikku arengut, seades sisse tihedad majandussidemed nende ja liidu kui terviku vahel“. 11. EAFi raames ÜMTdes toetatavad sektorid hõlmavad suurt hulka poliitikavaldkondi, kusjuures erilist tähelepanu pööratakse keskkonnale, bioloogilisele mitmekesisusele, kliimamuutustega kohanemisele ja kliimamuutuste leevendamisele, taastuvatele energiaallikatele, haridusele, telekommunikatsioonile, digitaalsele ühenduvusele ja turismile. Vahekokkuvõttes leiti, et 11. EAF on asjakohane ja tulemuslik vahend, mis toetab ELi ja ÜMTde assotsieerimise eesmärkide saavutamist. Samas nõuavad mõned ÜMTd regulaarselt lihtsamaid programmitöö- ja rakendamismenetlusi, viidates oma haldussuutlikkuse piiratusetele. Lisaks ei ole siiani piisavalt kasutatud seniseid sätteid, millega soodustatakse piirkondlikku koostööd piirkondlike osalejate erinevate kategooriate vahel (ÜMTd, AKV riigid ja nende naabruses olevad äärepoolseimad piirkonnad ning AKV-välised arenguriigid).

Gröönimaa otsus: Aastateks 2014–2020 vastu võetud otsusega eraldatakse eelarvetoetuse programmile 217,8 miljonit eurot ehk 31 miljonit eurot aastas. See on ELi peamine rahastamisvahend ja ELi eelarve kasutamist reguleeriv õigusakt, mis on ELi ja Gröönimaa suhete aluseks. Otsus täiendab ÜMTde assotsieerimise otsust. Lisaks täiendab Gröönimaa otsus kalandusalast partnerluslepingut ja 2014. aasta ühisavaldust ELi ja Gröönimaa suhete kohta. Gröönimaa otsuse üldsiht on säilitada lähedasi ja püsivaid sidemeid partnerite vahel, toetades samas Gröönimaa säästvat arengut. Kaks põhieesmärki on toetada Gröönimaad tema peamiste sõlmküsimumuste lahendamisel (eelkõige majanduse mitmekesistamisel) ning toetada Gröönimaa kohaliku valitsuse suutlikkust töötada välja ja rakendada kohalikku poliitikat. Gröönimaa säästva arengu orienteeriv programmdokument 2014–2020 toetab Gröönimaa otsuse eesmärkide saavutamist, edendades arukat majanduskasvu haridusse ja teadustöösse tehtavate investeeringute kaudu ning kaasavat majanduskasvu suuremale osale elanikele kvalifikatsiooni andva hariduse pakkumise kaudu, et kindlustada töökohti, vähendada vaesust ja luua majanduskasvu jätkusuutlik alus.

Hariduse eelarvetoetuse programmi rakendamisel on tehtud edusamme: 2016. aastal saavutati või ületati enamik eesmärgi (74,12 %). Gröönimaa otsuse majanduslike eesmärkide mõju mõõtmine on osutunud siiski keerulisemaks, kuna tegemist on

pikaajaliste eesmärkidega, mistõttu mõju ei ole kohe nähtav. Sellest hoolimata võib täheldada positiivseid suundumusi uute sektorite arendamisel (nt kaevanduste avamine), hariduse omandamise määrade tõstmisel ja valitsuse suutlikkuse suurendamisel pikaajalise poliitika väljatöötamiseks. Lisaks sellele on pidev ametlik ja mitteametlik poliitiline dialoog soodustanud partneritevahelist vastastikust mõistmist ja tihedat koostööd sellistes olulistes valdkondades nagu Arktika, kus Gröönimaa osaleb ELi 2016. aasta Arktika-poliitikas ja toetab ELi taotlust saada Arktika Nõukogus vaatleja staatus. Sellised suundumused peaksid jätkuma ka pärast 2020. aastat ja isegi edasi arenema.

Gröönimaa otsuse näol on ELi ja Gröönimaa jaoks tegemist eesmärgipärase vahendiga, mis võimaldab jätkata suhete ja koostöö süvendamist pärast 2020. aastat.

ÜMTde, sealhulgas Gröönimaa assotsieerimise eesmärgid, mis on sätestatud ELi toimimise lepingu artiklites 198 ja 199, eeldavad ulatuslikku partnerlust, mis hõlmab institutsioonilist raamistikku, kaubanduskokkuleppeid, mitmeid koostöövaldkondi ning aluspõhimõtteid, mis reguleerivad liidu finantsabi andmist ÜMTdele. Selleks on vaja laiaulatusliku kohaldamisalaga õigusakti.

Arvestades ÜMTde eripära ja nende erisuhteid ELiga, tagab uus rahastamisvahend, mis hõlmab kõiki ÜMTsid nii poliitilise kui ka õigusraamistiku mõttes ning reguleerib koostööd, tulemuslikkuse, ühiste eesmärkide konsolideerimise, sidususe ja ÜMTde kui rühma suurema nähtavuse. Käesolevas ettepanekus esitatakse lähenemisviis, mis on paindlik ja arvestab iga ÜMT olukorda.

1.4.4. Kooskõla ja võimalik koostoime muude asjaomaste meetmetega

ÜMTde assotsieerimise ajakohastatud otsuse eesmärk on tagada täielik vastastikune täiendavus kõige asjakohasemate seadusandlike aktidega, mida kohaldatakse pärast 2020. aastat, eelkõige järgmistega.

Naabruspoliitika, arengu ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendit käsitlev määrus: kui pole märgitud teisiti, kohaldatakse kavandatavas otsuses sidususe ja tulemuslikkuse huvides naabruspoliitika, arengu ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi rakendamist, hindamist ja järelevalvet käsitlevaid sätteid. Määruse eelnõu näeb ette, et ÜMTd võivad osaleda määruse kohastes teemaprogrammides ja kiirreageerimismeetmete 3. sambas. Naabruspoliitika, arengu ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendit käsitlev määrus ja ÜMTde assotsieerimise ajakohastatud otsus sisaldavad ka sätet, mis annab võimaluse luua piirkonnaalgatusi ÜMTde, partnerriikide ja ELi äärepoolseimate piirkondade vahel.

Regionaalpoliitilised määrused: ÜMTde assotsieerimise ajakohastatud otsus ja kavandatavad regionaalpoliitilised määrused on välja töötatud eesmärgiga tugevdada sätteid, mis soodustavad piirkonnaalgatuste loomist ÜMTde, partnerriikide ja ELi äärepoolseimate piirkondade vahel.

Muud ELi programmid ja poliitika: ÜMTd võivad jätkuvalt osaleda kõigis ELi programmides ja poliitikavaldkondades, kui asjaomastes määrustes ei ole teisiti sätestatud. Seega võivad nad osaleda programmides „Erasmus+“, „Horisont 2020“, COSME jne.

1.5. Meetme kestus ja finantsmõju

☐ Piiratud kestusega

☐ hõlmab ajavahemikku [PP/KK]AAAA–[PP/KK]AAAA

☐ finantsmõju kulukohustuste assigneeringutele avaldub ajavahemikul AAAA–AAAA ja maksete assigneeringutele ajavahemikul AAAA–AAAA

☒ Piiramatult kestusega

Rakendamine käivitub alates 2021. aastast.

1.6. Ettenähtud eelarve täitmise viisid⁴⁸

☒ Eelarve otsene täitmine komisjoni poolt

☒ oma talituste kaudu, sealhulgas kasutades liidu delegatsioonides töötavat komisjoni personali;

☐ rakendusametite kaudu

☐ Eelarve jagatud täitmine koostöös liikmesriikidega

☒ Eelarve kaudne täitmine, mille puhul eelarve täitmise ülesanded on delegeeritud:

☒ kolmandatele riikidele või nende määratud asutustele;

☒ rahvusvahelistele organisatsioonidele ja nende allasutustele (täpsustage);

☒ Euroopa Investeeringuspangale (EIP) ja Euroopa Investeeringufondile (EIF);

☒ finantsmääruse artiklites 70 ja 71 osutatud asutustele;

☒ avalik-õiguslikele asutustele;

☒ avalikke teenuseid osutavatele eraõiguslikele asutustele, kuivõrd nad esitavad piisavad finantstagatised;

☒ liikmesriigi eraõigusega reguleeritud asutustele, kellele on delegeeritud avaliku ja erasektori partnerluse rakendamine ja kes esitavad piisavad finantstagatised;

☐ isikutele, kellele on delegeeritud Euroopa Liidu lepingu V jaotise kohaste ÜVJP erimeetmete rakendamine ja kes on kindlaks määratud asjaomases alusaktis.

Mitme eelarve täitmise viisi valimise korral esitage üksikasjad rubriigis „Märkused”.

Märkused

Välistegevuse kulutuste tegemine eeldab suutlikkust kasutada kõiki kavandatud eelarve täitmise viise, mis on asjakohased ja mille kohta tehakse otsus rakendamise ajal.

⁴⁸

Eelarve täitmise viise selgitatakse koos viidetega finantsmäärusele veebisaidil BudgWeb: <https://myintracomm.ec.europa.eu/budgweb/EN/man/budgmanag/Pages/budgmanag.aspx>

2. HALDUSMEETMED

2.1. Järelevalve ja aruandluse eeskirjad

Täpsustage tingimused ja sagedus.

Komisjoni järelevalve- ja hindamissüsteemid on üha enam orienteeritud tulemustele. Süsteemides on kaasatud nii oma töötajad, rakenduspartnerid kui ka väliseksperdid.

ELi delegatsioonides ja peakorteris teostavad vastutavad juhid projektide ja programmide rakendamise üle pidevalt järelvalvet, kasutades rakenduspartnerite poolt korrapärase aruandluse raames esitatud teavet ja võimaluse korral külastuste kaudu. Sisejärelevalve annab kasulikku teavet edusammude kohta; see aitab juhtidel kindlaks teha tegelikke ja võimalikke kitsaskohti ning võtta parandusmeetmeid.

Lisaks sõlmitakse lepingud sõltumatute välisekspertidega, et hinnata ELi välistegevuse tulemuslikkust kolme eri süsteemi kaudu. Hindamised aitavad suurendada vastutavust ning täiustada käimasolevaid sekkumismetmeid; samuti tehakse nende käigus järeldusi saadud kogemustest, et tulevased meetmed ja poliitika oleksid teadlikumad.

Naabruspoliitika, arengu ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendit käsitlevas määruses kavandatavaid järelevalve- ja aruandluseeskirju kasutatakse ka seoses ÜMTde vahendiga (uue ÜMTde assotsieerimise otsuse artikkel 84).

Komisjon vaatab läbi liidu välisrahastamise meetmete rakendamisel tehtud edusammud ning esitab alates 2021. aastast Euroopa Parlamendile ja nõukogule aastaaruande rahastatud meetmete rakendamise kohta. See aruanne esitatakse ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele.

Lisaks kohaldatakse pärast 2020. aastat ÜMTde assotsieerimise ajakohastatud otsuse suhtes kõiki komisjoni hindamis- ja aruandlusvahendeid (nt tulemuspõhine järelevalve).

2.2. Haldus- ja kontrollisüsteem(id)

2.2.1. *Eelarve täitmise viisi(de), rahastamise rakendamise mehhanismi(de), maksete tegemise korra ja kavandatava kontrollistrateegia selgitus.*

Rakendusmeetodid

Eelarve täitmise viiside osas olulisi muudatusi ette ei nähta; komisjoni talituste ja rakendajate poolt eelmiste programmide raames saadud kogemused aitavad tulevikus saavutada paremaid tulemusi.

Käesoleva otsuse eesmärkide parema saavutamise huvides rakendatakse otsuse alusel rahastatavaid meetmeid eelarve otsese täitmise korras komisjoni poolt peakorterist ja/või liidu delegatsioonide kaudu ning eelarve kaudse täitmise korras uue finantsmääruse artikli 62 lõike 1 punktis c loetletud üksuste poolt.

Eelarve kaudse täitmise korral peavad nimetatud üksused uue finantsmääruse artikli 154 kohaselt tagama ELi finantshuvide kaitse taseme, mis on samaväärne otsese eelarve täitmise korral tagatud tasemega. Eelnevalt viiakse läbi üksuste süsteemide ja menetluste sarnasuse hindamine, järgides proportsionaalsuse põhimõtet ning võttes nõuetekohaselt arvesse meetme olemust ja sellega seotud finantsriske. Kui eelarve täitmise viis seda nõuab või kui tegevusaruannetes on esitatud reservatsioone, siis koostatakse ja viiakse ellu konkreetseid

Asjaomase seadusandliku ja menetlusraamistiku järgimist käsitlevaid kontrollimeetodeid kirjeldatakse punktis 2.3 (pettuste ja eeskirjade eiramise ärahoidmise meetmed).

2.2.2. *Teave tuvastatud ohtude ja nende vähendamiseks kasutusele võetud sisekontrollisüsteemi(de) kohta.*

Riskikeskkond

Käesoleva õigusakti alusel abi andmise tegevuskeskkonda iseloomustavad järgmised riskid, mis on seotud õigusakti eesmärkide täitmata jätmise, mitteoptimaalse finantsjuhtimise ja/või kohaldatavate eeskirjade eiramisega (vead seaduslikkuses ja korrektsuses):

- majanduslik/poliitiline ebastabiilsus ja/või loodusõnnetused võivad põhjustada raskusi ja viivitusi meetmete kavandamisel ja elluviimisel, eelkõige ebakindla olukorraga riikides;
- partnerriikide vähene institutsiooniline ja haldussuutlikkus võib põhjustada raskusi ja viivitusi meetmete kavandamisel ja elluviimisel;
- geograafiliselt hajutatud projektid ja programmid (mis hõlmavad osaliselt mitut riiki/territooriumi/piirkonda) võivad põhjustada järelevalvele logistilisi või ressursiprobleeme, seda eelkõige meetmete mis tahes kohapealse järelevalve puhul;
- võimalike partnerite/abisajate ja nende sisekontrollstruktuuride ja -suutlikkuse erinevus võib killustada ning seega vähendada meetmete rakendamise toetamiseks ja järelevalveks ette nähtud komisjoni ressursside tõhusust ja tulemuslikkust;
- partnerriikides rakendatud välisabi / riiklike arengukavade tulemuste ja mõju kohta saada olevate andmete halb kvaliteet ja vähesus võib takistada komisjonil aruannete koostamist tulemuste kohta ja nende eest vastutamist;

2.2.3. *Kontrollide kulutõhususe (kontrollikulude suhe hallatavate vahendite väärtusse) hinnang ja põhjendus ning prognoositav veariski tase (maksete tegemise ja sulgemise ajal).*

Sisekontrolli- / juhtimiskulud moodustavad ligikaudu 4 % aastatel 2021–2027 ELi üldeelarvest rahastatavate kulukohustuste assigneeringute (tegevus ja haldus) kogusummast, mis on hinnanguliselt keskmiselt 12,78 miljardit eurot aastas. Kontrollikulude arvutuses on silmas peetud ainult komisjoni, mitte liikmesriikide ega volitatud üksuste kulusid. Volitatud üksused võivad rahaliste vahendite haldamiseks kinni pidada kuni 7 % ja seda summat võidakse osaliselt kasutada kontrollimise eesmärgil.

Kõnealustesse juhtimiskuludesse on arvestatud kõik peakorteri ja delegatsioonide töötajad, infrastruktuur, reisikulud, koolitus, järelevalve, hindamine ja auditilepingud (sealhulgas abisaajate algatusel sõlmitud lepingud).

Juhtimiskulude ja tegevuskulude suhet võidakse aja jooksul vähendada uue vahendiga seoses ette nähtud täiustatud ja lihtsustatud korra alusel, tuginedes uue finantsmäärusega kehtestatavatele muudatustele. Kõnealustest juhtimiskuludest saadav peamine kasu väljendub poliitikaeesmärkide täitmises, tõhusas ja tulemuslikus ressursside kasutamises ning kulutasuvuse saavutamiseks välja töötatud

usaldusväärsete ennetusmeetmete ja muude selliste kontrollide rakendamises, millega tagatakse rahaliste vahendite seaduslik ja korrektne kasutamine.

Kuigi kuludega seotud juhtimistegevuse ja vastavuskontrolli laadi parandamist ja sihipärasemaks muutmist jätkatakse, on kõnealused kulud üldiselt vajalikud õigusaktide eesmärkide tulemuslikuks ja tõhusaks saavutamiseks, nii et mittevastavuse oht püsiks minimaalne (jääkviga alla 2 %). Need kulud on oluliselt väiksemad, kui sisekontrollide kõrvaldamise või vähendamisega seotud ohud sellises kõrge riskiga valdkonnas.

Kohaldatavatele eeskirjadele mittevastavuse ohu eeldatav tase

Õigusakti rakendamisega seoses on võetud eesmärk mitte ületada mittevastavuse (vea määra) senist taset, mil jääkvea kogutase on olnud alla 2 % (mitme aasta arvestuses pärast kõigi kavas olevate kontrollide ja paranduste tegemist suletud lepingute korral). See tähendab üldjuhul, et Euroopa Kontrollikoja aastase kinnitava avalduse jaoks kontrollitud asjaomase aasta tehingute juhuslikus valimis jääb hinnanguline viga vahemikku 2–5 %. Komisjoni hinnangul on see väikseim mittevastavuse oht, mida on võimalik kõnealuses kõrge riskiga keskkonnas saavutada, võttes arvesse halduskoormust ning vastavuse kontrolliks vajalikku kulutasuvust. Puuduste tuvastamisel rakendatakse sihipäraseid parandusmeetmeid, et tagada veamäärade minimaalsus.

2.3. Pettuse ja eeskirjade eiramise ärahoidmise meetmed

Täpsustage rakendatavad või kavandatud ennetus- ja kaitsemeetmed, nt pettusevastase võitluse strateegias esitatud meetmed.

Kõrge riskiga keskkonda arvestades peavad süsteemid välistama tehingute võimalike vastavusvigade (eeskirjade eiramise juhtumid) sagedase esinemise ning sisaldama arvukalt kontrole vigade ennetamiseks, avastamiseks ja parandamiseks makseprotsessi võimalikult varases etapis. Praktikas tähendab see, et vastavuse kontrollimisel tuginetakse eelkõige mahukatele eelkontrollidele, mis kavandatakse mitmeks aastaks, mille viivad läbi nii välisaudiitorid kui ka komisjoni töötajad kohapeal enne projektidega seotud lõplike maksete tegemist ning mis on finantsmääruse alusel nõutavatest rahalistest kaitsemeetmetest märgatavalt ulatuslikumad (endiselt tehakse ka mõningaid järelauditeid). Vastavuskontrolli raamistik koosneb muu hulgas järgmistest olulistest osadest.

Ennetavad meetmed:

- pettusega seotud küsimusi hõlmav kohustuslik põhikoolitus abi haldamisega seotud töötajatele ja audiitoritele;
- juhiste andmine (sh interneti teel), mis hõlmab lepingute sõlmimise praktilist juhendit, rahvusvahelise koostöö ja arengu peadirektoraadi käsiraamatut ja finantsjuhtimise abimaterjale (rakendamises osalevatele partneritele);
- eelhindamine, et tagada ELi vahendite haldamisel pettuse ärahoidmiseks ja avastamiseks vajalike asjakohaste pettusevastaste meetmete kasutamine ühise ja detsentraliseeritud juhtimise alusel asjaomaseid vahendeid haldavates riigiasutustes;
- partnerriigis kasutusel olevate pettusevastaste mehhanismide eelsõelumine osana hinnangust sellele, kas riigi rahanduse juhtimine vastab eelarvetoetuse saamise kriteeriumile (s.t aktiivne tegutsemine pettuse ja korruptsiooni vastu

võitlemiseks, nõuetekohased kontrolliasutused, piisav õigussuutlikkus ning tõhusad reageerimise ja karistuste mehhanismid);

- vigade avastamise ja korrigeerimise meetmed;
- välisauditid ja -kontrollid (nii kohustuslikud kui ka riskipõhised), sealhulgas Euroopa Kontrollikoja auditid ja kontrollid;
- järelkontrollid (riskipõhised) ja sissenõuded;
- ELi rahastamise peatamine raske pettusjuhtumi, sealhulgas laiaulatusliku korruptsiooni korral, kuni ametiasutused on võtnud asjakohaseid meetmeid sellise pettuse tagajärgede korrigeerimiseks ning selle vältimiseks tulevikus.
- varajase avastamise ja kõrvalejätmise süsteem;
- lepingu peatamine/lõpetamine;
- menetlusest kõrvalejätmise menetlus.

Asjaomaste talituste pettusevastased strateegiad, mis vaadatakse korrapäraselt läbi ja mida vajaduse korral kohandatakse, kui on avaldatud komisjoni pettusevastase võitluse strateegia uus sõnastus, et tagada muu hulgas järgmist:

sisemised pettusevastased kontrollimeetmed on täielikult kooskõlas komisjoni pettusevastase strateegiaga;

pettuseriski juhtimisel kasutatava lähenemisviisi eesmärk on teha kindlaks pettuseriskiga valdkonnad ja tagada asjakohane reageerimine;

kolmandates riikides ELi vahendite kasutamiseks ette nähtud süsteemid võimaldavad hankida asjakohaseid andmeid, mida saab kasutada pettuste riskijuhtimises (näiteks topeltrahastamine);

vajaduse korral võidakse luua välisabivaldkonnaga seotud pettusejuhtumite analüüsimisele pühendatud võrgustikud ja sobivad IT-vahendid.

3. ETTEPANEKU/ALGATUSE HINNANGULINE FINANTSMÕJU

3.1. Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik ja uued kulude eelarveread

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	Eelarverida	Assigneerin gute liik	Rahaline osalus			
	Nr 15 Välistegevus [VI][Rubriik VI]	Liigendatud/liigendamata ⁴⁹	EFTA riigid ⁵⁰	Kandidaatriigid ⁵¹	Kolmandad riigid	Finantsmääruse artikli [21 lõike 2 punkti b] tähenduses
VI	15 01 05 Ülemeremaade ja -territooriumide (sh Gröönimaa) toetuskulud	Liigendamat	EI	EI	EI	EI
VI	15 05 01 Ülemeremaad ja -territooriumid	Liigendatud	EI	EI	EI	EI
VI	15 05 02 Gröönimaa	Liigendatud	EI	EI	EI	EI

⁴⁹ Liigendatud = liigendatud assigneeringud / liigendamata = liigendamata assigneeringud.

⁵⁰ EFTA: Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsioon.

⁵¹ Kandidaatriigid ja vajaduse korral Lääne-Balkani potentsiaalsed kandidaatriigid.

3.2. Hinnanguline mõju kuludele

3.2.1. Üldine hinnanguline mõju kuludele

MITMEAASTASE RUBRIIK	FINANTSRAAMISTIKU	<6>	[Rubriik VI „Naabrus ja maailm“]
---------------------------------	--------------------------	------------------	----------------------------------

			2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Pärast 2027. a astat	KOKKU
Tegevusassigneeringud (punktis 3.1 loetletud eelarveridade kaupa)	Kulukohustused	(1)	65,927	67,252	68,604	69,984	71,391	72,827	74,292		490,275
	Maksed	(2)	14,811	28,930	38,801	48,039	55,861	60,659	63,888	179,286	490,275
Programmi vahenditest rahastatavad haldusassigneeringud ⁵²	Kulukohustused = maksed	(3)	1,329	1,349	1,369	1,389	1,409	1,429	1,449		9,725
Programmi vahendite assigneeringud KOKKU	Kulukohustused	=1+3	67,256	68,601	69,973	71,373	72,800	74,256	75,741		500,000
	Maksed	=2+3	16,140	30,279	40,170	49,429	57,270	62,089	65,338	179,286	500,000

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	7	„Halduskulud“
---	----------	---------------

Selle punkti täitmisel tuleks kasutada haldusalaste eelarveandmete tabelit, mis on esitatud [õigusaktile lisatava finantsselgituse lisas](#), ja laadida see üles DECIDE võrku talitustevahelise konsulteerimise eesmärgil.

⁵² Tehniline ja/või haldusabi ning ELi programmide ja/või meetmete rakendamiseks antava toetusega seotud kulud (endised BA read), otsene teadustegevus, kaudne teadustegevus.

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	<i>Pärast 2027. aa stat</i>	KOKKU
Inimressursid		1,712	1,712	1,712	1,712	1,712	1,712	1,712		11,986
Muud halduskulud		0,116	0,116	0,116	0,116	0,116	0,116	0,116		0,811
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGI 7 assigneeringud KOKKU	(Kulukohustuste kogusumma = maksete kogusumma)	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828		12,797

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	<i>Pärast 2027. aast at</i>	KOKKU
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIKIDE assigneeringud KOKKU	Kulukohustused	69,084	70,429	71,801	73,201	74,628	76,084	77,569		512,797
	Maksed	17,968	32,107	41,998	51,257	59,098	63,917	67,166	179,286	512,797

3.2.2. Üldine hinnanguline mõju haldusassigneeringutele

☐ Ettepanek/algatus ei hõlma haldusassigneeringute kasutamist

☒ Ettepanek/algatus hõlmab haldusassigneeringute kasutamist, mis toimub järgmiselt:

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Aasta	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	KOKKU
-------	------	------	------	------	------	------	------	-------

Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIK 7								
Inimressursid	1,712	1,712	1,712	1,712	1,712	1,712	1,712	11,986
Muud halduskulud	0,116	0,116	0,116	0,116	0,116	0,116	0,116	0,811
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIK 7 kokku	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828	12,797

Mitmeaastase ⁵³ finantsraamistiku RUBRIIGIST 7 välja jäävad kulud								
Inimressursid	0,829	0,829	0,829	0,829	0,829	0,829	0,829	5,805
Muud halduskulud	0,500	0,520	0,540	0,560	0,580	0,600	0,620	3,920
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGIST 7 välja jäävad kulud kokku	1,329	1,349	1,369	1,389	1,409	1,429	1,449	9,725

KOKKU	3,158	3,178	3,198	3,218	3,238	3,258	3,278	22,523
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	--------

⁵³

Tehniline ja/või haldusabi ning ELi programmide ja/või meetmete rakendamiseks antava toetusega seotud kulud (endised BA read), otsene teadustegevus, kaudne teadustegevus.

3.2.2.1. Hinnanguline personalivajadus

☐ Ettepanek/algatus ei hõlma personali kasutamist.

☒ Ettepanek/algatus hõlmab personali kasutamist, mis toimub järgmiselt:

Hinnanguline täistööajale taandatud töötajate arv

Aasta		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
• Ametikohtade loeteluga ette nähtud ametikohad (ametnikud ja ajutised töötajad)								
Komisjoni peakorteris ja esindustes		11	11	11	11	11	11	11
Delegatsioonides		1	1	1	1	1	1	1
Teadustegevus								
• Koosseisuväline personal (täistööajale taandatud töötajad) ⁵⁴								
Rubriik 7								
Rahastatakse mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGIST 7	- peakorteris	6	6	6	6	6	6	6
	- delegatsioonides	6	6	6	6	6	6	
Rahastatakse programmi vahenditest ⁵⁵	- peakorteris							
	- delegatsioonides							
Teadustegevus								
Muu (täpsustage)								
KOKKU		24	24	24	24	24	24	24

Ülesannete kirjeldus:

Ametnikud ja ajutised töötajad	Ülesanded jäävad praegusega võrreldes samaks (poliitika, programmitöö, finantsküsimused ja lepingud, muud horisontaalsed ülesanded)
Koosseisuvälised töötajad	Ülesanded jäävad praegusega võrreldes samaks (poliitika, programmitöö, finantsküsimused ja lepingud, muud horisontaalsed ülesanded)

⁵⁴ Lepingulised töötajad, kohalikud töötajad, riikide lähetatud eksperdid, renditööjõud, noored spetsialistid delegatsioonides.

⁵⁵ Tegevusassigneeringutest rahastatavate koosseisuväliste töötajate ülempiiri arvestades (endised BA read).

3.2.3. Kolmandate isikute rahaline osalus

Ettepanek/algatus:

☒ ei hõlma kolmandate isikute poolset kaasrahastamist

☐ hõlmab kaasrahastamist, mille hinnanguline summa on järgmine:

Assigneeringud miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Aasta	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	KOKKU
Täpsustage kaasrahastav asutus	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata
Kaasrahastatavad assigneeringud KOKKU	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata	Ei kohaldata

3.3. Hinnanguline mõju tuludele

☒ Ettepanekul/algatusel puudub finantsmõju tuludele

☐ Ettepanekul/algatusel on järgmine finantsmõju:

- ☐ omavahenditele
- ☐ muudele tuludele

palun märkige, kas see on kulude eelarveridasid mõjutav sihtotstarbeline tulu ☐
miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Tulude eelarverida:	Ettepaneku/algatuse mõju ⁵⁶						
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Artikkel							

⁵⁶

Traditsiooniliste omavahendite (tollimaksud ja suhkrumaksud) korral peab märgitud olema netosumma, st brutosumma pärast 20 % sissenõudmiskulude mahaarvamist.